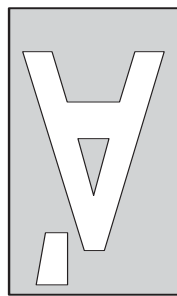

OSTAFORDULT

VAL

Tisztelt Szerkesztőség!

Áll Egerben egy ikerház, amelyik a szomszéd épülettel együtt valahogy különleges kapcsolat-

Címlapon: Molnár Ferenc
Caramel
Fotó: MTI. Kovács Tamás

ROMA
LAP
Megjelenik
havonta

a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.

Telefon/Fax:
06-56/513-952, 513-953,
513-954

Levelezési cím:
SZOLNOK Pf.: 77 5001
e-mail: lungodrm@axelero.hu
Internetcím:
www.lungodrom.hu

Főszerkesztő: Paksi Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő:
Gudmon Andrásné

Munkatársak:
Hegedűs Sándor,
Józsa Zoltán, Lukács Ilona,
Nyári Gyula

Rácz Lajos

Szerkesztőségi titkár:
Pálfi Elvira

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:
KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezető:
Tankó Csaba
ügyvezető igazgató

ISSN 1216-982X

ba került a lírával: cigány lakói szinte kivétel nélkül verseket írnak. Szerkesztőségünkbe sok kézen-közön jutott el a **Csikós Eszter, Száva Leila Bernadett, Száva Krisztina, Száva Hilda Erzsébet** és **Szaváné Szabó Éva** költeményeiből összeállított mustra, s az az óvatos és álságos kérdés, hogy érne-e valamit. Hát persze, hogy érnek, hiszen legkevesebb három ember is kellett: köztük művelődési szakember, s még egy rádióriporter is akadt, amíg a műtészhez, jelen sorok írójához értek, s kellett hozzá egy arany szívű főszerkesztő is, aki helyet szorított a válasznak és néhánynak a legjobban sikerült versszakok közül.

Régen állítom: minden mű annyit ér, ahány emberre, s amely irányba hat. Őket min-

dannyiukat – közjük számítom magamat is – megérintett az összenyalóbolt versek jó néhány sora. Egyelőre még csak az igényes gondolatok itt-ott érezhetően műves formálásán érződik, hogy van valami-féle tehetség a versszerzőkben, a forma, a szerkezet arányai, a ritmusok és rímek azonban még sokat kell, hogy csiszolódjanak a későbbiek során. Nem szabad elfelejteni azonban **Szerb Antal**, a kiemelkedő irodalomtörténész figyelmeztetését: „A költészetet nemcsak a költemények teszik. A verseken kívül talán még inkább hozzátartozik az ember, aki a versek mögött áll, és a sors, amelyet az ember hordoz, vagy amely összezúzza őt”. Aki értőn és kellő alázattal olvassa el többször is a műveket: sorsot lát a

legtöbb beküldött próbavers mögött. Az itt nem közölt Cigányok könnyén (Szaváné Szabó Éva versén különösen). Ez önmagában kevés is, sok is, hiszen nagyszerű élménnyel gazdagítja az olvasó beleérző képességét. Az idén száz éves József Attila állította: a vers azért kötött kívül, mert belül folyékony. Ezeket a versszak-sorozatokat még folyékony a páncél, de belül szilárdak, kemények és búsak, mint a téli szél. Az igazi költeményeken még innen, a műkedvelő tucat-verseken már messze túl vannak a szerzők, akiket tiszta szívvel további verselgetésre bíztatok. Úszni csak úszva lehet megtanulni, költővé érne is csak a konok és bizony, kudarcokkal kísért versírással. „Kilencszázkilenc szót kell megölni, hogy az ezredik, az igazi megszülessen” – panaszkodott Ady. Az első – már vérbő és igazi – költemény is hasonló számú verstetemek árán fog utat törni magának s a nyomában már könnyedén áradó művészi vers sokaságnak.

A biztatáson, s türelemre intésen túl, őszintén szurkolok Önöknek!

– Hegedűs Sándor –

Csikós Eszter: Édesanyámnak

Ráncos két kezét nyakam köré fonta,
Hogy szeret meglátszott két szemén,
Pedig nem is mondta.
Keblére hajtottam fejemet,
Szívdobbanása mondta a nevemet.

Ha sír, igazgyöngyök peregnék ölébe.
Szeretet és jószág lakik a szívében.
Amerre jár békesség van körötte,
A sok-sok bántást már mind elfeledte.

Szeretlek jó anyám, szeretlek tégedet,
Még álomban is suttogom nevedet.
A földkeresség legdrágább anyja vagy.
Arra kérlek, engem soha el ne hagyj.

Száva Leila Bernadett: Mint az évszakok (részlet)

Tudom jól, hogy szeszélyes vagyok
Ugyanúgy, mint az évszakok
Néha olyan fényes vagyok
Mint az égen a csillagok.

Van úgy, hogy olyan vagyok, mint a tél
Hirtelen szívemre száll a dér
Megtörhetetlen jeget varázsolok
Semmi könyörületet nem mutatok

Tüzes is vagyok, mint a nyár
A szerelem forrón rám talál...

Ha akarod én ősz is leszek
Nagyon szeszélyes évszak ez
Tudok én sírni és nevetni
Szenvedni és szívből szeretni...

Csikós Eszter: Ugyanúgy (részlet)

Bőröm barna, a tied fehér,
de ereimben nekem is piros a vér.
A szívem nekem is úgy dobog
És vízbe követ ugyanúgy dobok.

Az anyám engem is fájdalommal szült.
Házaink keményén épp úgy száll a füst.
Én is szoktam sírni és nevetni,
S én sem tudom könnyen bánatom feledni.

Ugyanúgy szeretem a táncot, a zenét,
És én is megfogom a gyermekem kezét,
S tudok vele önfeledten játszani,
A homokozójába homokot hordani.

Ugyanolyan ember vagyok, mint te.
Mégis, miért gyűlölsz engemet?
Ha elfogadod, rád adom az ingemet
S testvérként szeretlek tégedet...

Száva Krisztina: Nem tudom... (részlet)

Nem tudom, meddig bírjuk földi életünk
S e romlott világban meddig élhetünk.
Elpusztul a világ, elpusztul itt minden.
Sírjatok emberek, hisz már remény sincsen!

Elpusztul a világ, s elpusztulok én is.
Szeretnék még élni, de meghalok mégis.
Nem tudjuk, mikor jó el a végső pillanat,
Mit felépítettünk leomlik egyetlen perc alatt...

Lukács Ilona

Összetartó Társadalom...

(„Romának, vagy cigánynak szólítsalak?”)

Hazánkban egyre nagyobb mértékben terjed az előítéletesség. Nem vitatható, hogy a leggyakrabban diszkriminált csoport a cigány kisebbség. A romák integrációja a magyar társadalom előtt álló egyik legnagyobb kihívás. A róluik évszázadok alatt kialakult negatív kép mélyen gyökerezik a köztudatban. Ennek akár csak kismértékű javítása is óriási erőfeszítést igényel az államtól, a társadalom egész intézményrendszerétől, a helyi közösségektől és persze maguktól az érintettektől.

Ennek az erőfeszítésnek lehetünk tanúi nap, mint nap az „Összetartó Társadalom” keretszégekben, amikor társadalmi hirdetésekben, óriás plakátokon és a média különféle színterein megnyilvánított cigány emberek bizonygatják máságuk nem büntetendő tényét. Jól tanuló cigány kislány, dolgozni akaró cigány fiatal, kamerák előtt élő cigány család, milliokat nyerő cigány kvízjelők, és „mega” jelzővel illetett cigány sztárok sarkallják összetartásra a társadalmat, azonban mindezidáig még a tartás sem helytálló eredmény. Hogy humanitás, vagy esélyegyenlőségnek teret adó törekvés áll e a média ambíció mögött? Humanitással hazánkban még egy televízió csatorna sem nyert nagyobb nézettséget, egy újság sem állított maga mellé több olvasót. És hogy a vak szerencse, az Eu-s nyomás, vagy a túrheterlen gyűlölet indította el e a pozitív megjelenítést? Tulajdonképpen teljesen mindegy. A lényeg az, hogy ha az egyik csatorna képernyőre tűz egy cigány embert, akkor a konkurens adó mindent elkövet, hogy másnap neki is legyen egy cigány embere.

A baj az, hogy sokan nem nézik pozitív szemmel a hírtelen, de nem elég korán kezdődött pozitív megjelenítést. Számátalan olyan motívum van, melynek köszönhetően sokak fejében a megszokott előítéletes gondolkodás nap mint nap megerősítést kap, szelektálást mellőzve, mindegy, hogy pozitív, vagy negatív. Eddig a cigányság ábrázolása a médiában sztereotíp módon történt, úgy, ahogy leginkább a többség látni akarta őket. Úgy, hogy azt érezhesse minden magát „becsületeseznek” nevező magyar állampolgár, hogy alkoholizmustól szenvedően, hajléktalanként, bűnöző életmódot élve is különb, mint egy cigány, aki éppen orvos, tanító, író, rendőr... vagy akármi. Hát, ha ebből a megközelítésből nézzük a cigányság társadalmi szerepét, akkor nagyon sok magyar állampolgár köszönheti a cigányságnak önértékelési problémáinak megoldását. Még ez sem volna akkora baj, ha nem adnának lépten – nyomon hangot felértékelt önbizalmuknak (gyűlöletüknek). Vagy itt van az oktatás. Mondhatnánk úgy is, hogy az integráció és az emberi elfogadás alapköve. Pontosabban csak lehetne, ha pedagógusaink nevelése, mint az érték közvetítés legfontosabb eleme a nyíltságon és elfogadason alapulna, s nem annak a bizonyos mentális beidegződésnek hódolna, amit előítéletességnek nevezünk. Hát nem furcsa, hogy ezektől az emberektől függ a felnövekvő generáció társadalom szemléletének minősége!? Hogy toleráns, vagy előítéletes felnőttek válnak gyermekeinkből!?

De hazudnék, ha azt állítanám, hogy az oktatás területén nem indult el a pólusváltás. Egyre több szakterületen, egyre több felsőoktatási intézmény tanrendjébe épül be a romológia, vagy a cigánysággal kapcsolatos konzultációs foglalkozás. A szociális szakembereket „termelő” szakok is felismerték, hogy a hátrányos helyzet fogalmát leginkább a cigány kisebbség helyzete meríti ki, s a hatékonyság elkerülhetetlen a népcsoport bizonyos paramétereinek ismerete nélkül, mint pl.: történelem, szociológiai fejlődés, szokás és hagyományvilág, tradicionális szerepek, családtervezés, stb.

A közelmúltban a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Karának négy cigány származású szociálpedagógus hallgatója kezdeményezett egy konferenciát, „Mérlegen a romák valósága” címmel. A példaértékű kétnapos rendezvény fényét a különféle cigány művészeti ág jeles képviselőin kívül olyan előadók emelték, mint Daróczi Ágnes szociológus, a Magyar Művelődési Intézet főmunkatársa, Dr. Karsai Ervin cigánynép kutató, főiskolai docens, Hollai Kálmán színész, Sojmosi Imre az Esélyegyenlőségi Minisztérium képviselője, akik előadásaikban témához hűen ecsetelték az érdeklődőknek véleményüket, a hazai cigányság múltjáról, jelenéről és vélt jövőjéről. Az előadások mellett Szarvák Tibor, főiskolai tanár – szociológus navigálásával érdekes fórum vette kezdetét, melynek témája szintén a romákkal szembeni előítéletes társadalmi szemléletmód volt. Az egyik hozzászóló – jelzem nem rossz szándékkal – megemlítette, hogy ha találkozik egy cigány emberrel, akkor mindig megkérdezi tőle, hogy **cigánynak, vagy romának szólítsa...**? Reakciók, érvek záporoztak hitelesebbnél-hitelesebb szájakból, mégis egyetlen mondat ágyazódott be tudatomba: „Milyen valóságról beszélünk, amikor még mindig az a probléma, hogy cigánynak, vagy romának nevezzenek minket!?”

A négy szervezőre gondolok, akik semmi mást nem akartak, csak megmutatni, hogy vannak... hogy „ilyenek” is vannak... hogy a sok hátrányt leküzdve egy neves főiskola büszke hallgatói, hogy képesek voltak megnyerni missziójuknak számtalan neves előadót, a főiskola vezetőit, a Szociálpedagógiai Tanszék tanárait, akik empátiájukkal és szakmaiságukkal nem egyszer bizonyították már érdemességüket arra, hogy „hallgatóik” legyünk. Hogy honnan tudom!? Az ötödik büszke cigány ember vagyok (de nem az utolsó), aki a Főiskolától reméli élete nagy művét, a **diplomáját**. Most mégis a nevemért harcolok, hogy ne „csak” cigánynak, vagy romának szólítsanak, hanem Lukács Ilonának!

Égy hát Tisztelt Összetartó Társadalom! Összetartunk külföldi katasztrófa áldozatok megmentésében, a természet védelmére kelünk (nagyon helyesen), de a hazai cigányság nyomoráról, kilátástalanságáról, gyerekek éhezéséről, emberi méltóságukat sárba tipró, megalázó pogromokról tudomást sem veszünk. Becsukjuk a szemünk, mert ez méltó társadalmi norma egy Eu-s tagországhoz...

Fotó:
Vadászi Bálint

KOSZORÚZÁS A NÁCIZMUS ÁLDOZATAINAK EMLÉKÉRE

◆ *Romani Rose*, a berlini sintik és romák szervezetének elnöke, *Ursula Seiler Albring* német nagykövet, a heidelbergi Dokumentációs Központ delegáció tagjai, valamint *Teleki László* politikai államtitkár május 12-én a budapesti Gesztenye Parkban lévő emlékműnél koszorút helyezett el a nácizmus áldozatainak emlékére. A koszorúzási ünnepségen *Romani Rose* elmondta: többek között olyan túlélőkkel érkezett Magyarországra, akik végigélték azokat a borzalmakat, amelyekre mindig emlékezni és emlékeztetni kell. „Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a rengeteg elpusztított zsidó áldozatokon kívül másoknak, például romák ezreinek vette el az életét a gyűlölet, a holokauszt” – mondta. *Teleki László* a megemlékezésen többek között arról beszélt, hogy kevesen tudják, milyen mértékűek voltak a romákat ért bántalmazások, megsemmisítések. „Erről pontos adatok nincsenek, de a kutatók bizonyosak abban, hogy több százezer roma lelte halálát Európaszerte” – mondta az államtitkár, majd hozzátette: „feladatunk és felelősségünk az emlékezés, hogy soha ne történjen hasonló a jövőben”. *Ursula Seiler Albring* német nagykövet a koszorúzás előtt köszöntötte a német delegációt, majd beszédében elmondta: nemcsak nagykövetségként van jelen az eseményen, magánemberként is fontosnak tartja a jelenlétet.

HÉTSZÁZ HEYLEN KÜLÖNÍTETEK EL A ROMA GYEREKEKET

◆ Jelenleg Magyarországon mintegy hétszáz olyan általános iskolai osztály működik, ahol elkülönítve tanulnak a cigánygyerekek – mondta *Daróczi Gábor*, az oktatási tárca roma miniszteri biztosa. Az ilyen osztályokban kisebb a technikai felszereltség, a tanárok szakos képzettsége magasan elmarad.

MEGASZTÁR TÖRÖKSZENTMIKLÓSRÓL

◆ Április 30-án *Molnár Ferenc*, ismertebb nevén *Cara-*

mel lett Magyarország legjobb hangja. A tehetségkutató utolsó produkciójaként *Paul McCartney* és *Stevie Wonder* *Ebony and Ivory* című dalát *Caramel* és *Palcsó Tamás* egymás kezét fogva énekelték el. A dal üzenete a különböző bőrűek közötti testvériség gondolata, elérte a kívánt hatást. *Caramel*-ről következő lapszámunkban olvashatnak bővebben.

NEGYVENKÉTEZER DIÁK MEGY PÓTÉRETTSÉGIRE

◆ A korábban becsült 30 ezer-nél jóval több diák ismétli meg

május 28-án a középszintű matematika érettségét. **Magyar Bálint** oktatási miniszter május 11-én jelentette be, hogy a tételek idő előtti nyilvánosságra kerülése miatt érvénytelen a középszintű írásbeli matematikaérettségi. Azoknak a diákoknak kell újra megírni az érettségét, akiknek a felvételijükbe számít ez a tantárgy. A többi diák eldönthette, hogy újból vizsgázik, vagy azt kéri, hogy az év végi matematika osztályzatát tüntessék fel érettségi bizonyítványában.

ROMA POLITIKA AZ EURÓPAI UNIÓBAN

◆ *Hannes Swoboda* az EP szociáldemokrata frakciójának képviselője egy vitaest keretében lépéseket követel a romák helyzetének javulásához, nem csak az új EU-tagországokban, hanem számos egykori tagállamban is. A roma probléma nem egy nemzetközi probléma, hanem egy európai ügy, amelyre egy európai megoldást kell találni, jelentette ki *Swoboda*. *Sárközi Rudolf*, az Osztrák Roma Kultúregyesület elnöke

kifogásolja a roma népcsoport társadalmi helyzetét számos európai államban.

MEGEMLEKÉZÉS BOGDÁN JÁNOSRÓL

◆ Görgetegen, egy Somogy megyei kis faluban *Bogdán Jánosra* emlékeztek a családtagok, barátok, rokonok, munkásságának tisztelői és a roma szervezetek képviselői a helyi általános iskolában. *Bogdán János* 1963. április 7-én Görgetegen született, és itt élt családjával a középiskolai tanulmányainak éve alatt is, amelyet Kaposváron a Gépipari Szakközépiskolában végzett el. Ezt követően egy évig Pécsen egyetemista, majd a szegedi egyetemen szerezte meg magyar és történelem szakos diplomáját, nem sokkal halála előtt vette át a filozófiai tanulmányok elvégzését tanúsító okiratot. Első és egyben alapító igazgatója volt. Európa mindmáig egyetlen roma középiskolájának, a pécsi *Gandhi Gimnázium*nak, amely 1994-ben nyitotta meg kapuit a diákok előtt.

NYÁRI GYULA FOTÓKIÁLLÍTÁSA LONDONBAN

◆ *Nyári Gyula* fotókiállítása Londonban április 26-tól, május 23-ig tartott. Több százan keresték fel a kiállítást, amely nagy siker volt. A megnyitón megjelent *Szombati Béla* londoni magyar nagykövet, *Teleki László* államtitkár és *Pogány István* professzor, akinek a közelmúltban jelent meg nagysikerű könyve, *Roma Café* címmel, angol nyelven. A fotón *Bogyay Katalin*, a Magyar Kulturális Intézet igazgatója látható.

Fotó: Nyári Gyula

ELFOGTÁK A KARDDAL ÁTSZÚRT FIÚ TÁMADÓJÁT

◆ *Elfogása után romának vallotta magát a rendőrségen az a tizenhét éves törökbálinti középiskolás, aki kéthete, a 21-es buszon karddal átszúrta a szintén roma származású 15 éves **Patai Józsefet**, közölte május 20-án a Budapesti Rendőr-főkapitányság helyettes vezetője, **Tóth Gábor** ezredes. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 30 napra előzetes letartóztatásba helyezte az elkövetőt. Az ügyvédség arra hivatkozott indítványában, hogy a várható büntetés súlyossága miatt fennáll a szökés, elrejtőzés veszélye, vagy az, hogy a fiatalember nem jelenik meg a nyomozók előtt. A bírói gyakorlat szerint, ha három évnél súlyosabb büntetés várható, fel kell tételezni a szökés, elrejtőzés veszélyét, még akkor is, ha ennek semmiféle objektív oka nincs, mondta az elkövető ügyvédje. Ha fiatalkorú az elkövető, a maximális büntetés 10 év lehet.*

A Romaweb, az Új Néplap, a Népszabadság cikkei alapján összeállította: Paksi Éva

Felvételünkön a Kinizsi uti óvoda egy csoportja.

SZÉCSI MAGDA KARCAGON

◆ *Szécsi Magda író, költő, Ferenczy Noémi-díjas képzőművész, lapunk munkatársa a Költészet Napján a karcagi Györffy István Általános Iskola meghívására, író-olvasó találkozón vett részt. Az iskola tanulói Varga Istvánné tanítónő irányításával szép műsorral készültek verseiből, meséiből, valamint gyermekrajz-kiállítás keretében mutatták be azokat a színes alkotásokat, amelyeket a kis olvasók a versek alapján festettek, rajzoltak. Az író-olvasó találkozó előtt Szécsi Magda ellátogatott a Kinizsi uti óvodába is, ahol a gyerekek „fergeteges” műsorral kedveskedtek neki.*

KALTENBACH JENŐT JELÖLIK AZ EURÓPA TANÁCS EMBERI JOGI BIZTOSÁNAK

Magyarország jelöltet állít az Európa Tanács emberi jogi biztosának tisztségére. A kormány Kaltenbach Jenőt a nemzeti etnikai és kisebbségi jogok országgyűlési biztosát javasolja a posztra.

Magyarország jelöltet állít az Európa Tanács egyik legfontosabb tisztségére. A kormány javasolja, hogy Kaltenbach Jenő, a nemzeti etnikai és kisebbségi jogok országgyűlési biztosa legyen majd a nemzetközi szervezet új emberi jogi biztosa – közölte **Kiss Péter** kancellária miniszter 2005. május 16-án Varsóban, az Európa Tanács csúcsertekezletén mondott beszédében.

A Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter emlékeztetett, hogy néhány éve Magyarország volt a házigazdája annak az ünnepélyes megemlékezésnek, amelyet az emberi jogokkal, a demokratikus intézményrendszer működésével foglalkozó Európa Tanács (ET) létrejöttének 50. évfordulója alkalmából rendeztek, és a budapesti ülés egyik legfontosabb eredménye volt az Európa Tanács emberi jogi biztosi posztjának létrehozása. Kiss Péter szerint az ET magas rangú tisztségei közül talán leginkább ez az a poszt, amelynek eredményes betöltésénél különösen fontosak a demokratikus átmenet során szerzett sajátos tapasztalatok. A magyar kormány ezért Kaltenbach Jenő személyében jelöltet állított e tisztségre. *Ismerve jelöltünk személyes kvalitásait, szakmai felkészültségét, nemzetközi elismertségét, meggyőződését, hogy rendelkezik azon ismeretekkel, és tapasztalatokkal, amelyek alapján az Európa Tanács emberi jogi biztosi posztjának színvonalas betöltésére alkalmassá válhat* – mondta Kiss Péter.

A magyar miniszter szólt arról is, milyen fontos, hogy az Európa Tanács megőrizze az elmúlt évtized alatt kivívott vezető szerepét a nemzeti kisebbségek védelmében. Hangsúlyozta, az ET első, bécsi csúcstalálkozója óta eltelt időszakban a szervezet kidolgozta a kisebbségvédelem európai normarendszerét, amelynek sarokkövei a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény, valamint a regionális, vagy kisebbségi nyelvek európai chartája. Ugyanakkor hozzáfűzte, hogy e szabályrendszerek működésének sikere hatékony végrehajtásukban rejlik, ezért a jövőben is kellő hangsúlyt kell fektetni a kapcsolódó ellenőrzési mechanizmusok korszerűsítésére.

A hónap hírei • A hónap hírei

Bita Dániel

Egy nehéz sorsú milliomos

Tízmillió forintot nyert a múlt héten az egyik kereskedelmi csatorna kvízműsorában Csóka János. A harminchét éves egri szociális munkást szerzőnk kereste meg.

Hrabal-kötet a mosdóban, a Díszgyász, a Sörgyári capriccio kisvárosi történeteinek folytatása. Persze Hrabalig hosszú volt Csóka János irodalmi útja, a szülői házban hiába keresett könyvet, ő kérte a legelsőt, miután iskolába írárták. Édesanyja két elemi végzett, nemigen értette, hogyan álmódhat ilyenmiről a gyerekek, nemet mégse mondhatott neki. János pedig olvasni kezdett, mesét, kalandregényt, *Dékány Andrást*, *Rónaszegi Miklóst*, *Delfin*-könyveket, krimit, *Agatha Christie*-t és *Rejtőt* oda-vissza, *Merle*-t, majd a középiskolában *Ottlikot*, *Salingert*. Olvasott Baján, a se regben egy éven át. Hogy ne zrikálják, gyakran vállalt őrséget, zsákban vitte magával a sok betűt, falta őket naphosszat, amíg a szeme bírta. Kedvenc regénye az Iskola a határon – húsznál többször lapozta végig, nem múlhat év nélküle.

Ködös história a Csóka János családjáé. Anyai ágon városi cigányok, apain romungrók fölmenői, szülei Egerben találtak egymásra. Nagypapja a háború előtt halt meg, az özvegy Makláron nevelte négy gyermekét. János apja kilencszázharminchében született, négy elemi után kondásnak állt. Hitte utóbb a szocialista rezsimet s azt: magyar és cigány közt nincs különbség, ki-ki képessége szerint dolgozik, munkája szerint kap juttatást. Dolgozott is kubikosként, mint a barom. János két napot húzott le mellette fiatalkorában, nem bírta az iramot. Az öreg harminc évig maradt. Ő még beszélt a romák nyelvét, fia, amit tud, az Ando Drom dalszövegeiből tanulta: a lemezborító feliratát fordította magyarrá.

Születésekor az egri cigánysoron élt a család, hatéves volt, amikor kevés híján fejükre

omlott a putri, tanácsi panellakás húzta ki őket a bajból. János harminc év múltán, alig két hónapja hagyta el – reményei szerint örökre – az egykor a Csuvas Szovjet Szocialista Köztársaság fővárosáról elnevezett Csebokszári-lakótelepet; s bár a rendszerváltás Felsővárosra keresztelte a szocreál falansztert, más nemigen változott. Édesanyja és húga a magas rezsi miatt nemrég költözött vissza a cigánytelepre.

János tavaly októberben még a kétszáz lakásos panelmonstrum kilencedik emeletén, harminc négyzetméteres szobakonyhájában morfondírozott, hogyan tovább. Őt évre kapták az önkormányzattól, a határidő közeledett. Csóka Jánost a kilátástalanság bátorította *Vágó István* kvízműsorába. Fél év telt el, mire nőnapon a stúdióba lépett. A család időközben elhagyta a Csebokszárit, és pályáznak hála, külvárosi, komfortos bérlakásba költözött – újabb öt évre.

János nemigen beszélt kvíztervéről, felesége pedig a lelkére kötötte, ne kockáztasson, a hálószobában ágy sincs, minden forintra szükség lehet. János kockáztatott, de végül is szót fogadott. Noha meg sem állt tízmillióig. Filmkérdés miatt nem lett dupla a nyeremény. Érezte egyébként, hogy nem ússa meg oscaros feladvány nélkül, adás előtt meg is kereste csodalexikonját. De hiába, sok vesződéssel járt a költözés, nem jutott rá idő.

A tízmillió (amelyből persze negyven százalékot adózik) több mint öt éves bruttó keresete. Új otthon kezdőrésztét fizeti belőle, a maradékra hitelt vesz föl.

János, bár jó tanuló volt az általánosban, ritkán szolt, „tudta, hol a helye”. Pályaválasztáskor osztályfőnöke javasolta: ha min-

denáron érettségizni akar, legalább szakmát tanuljon, cigánynak az is nagy dolog. János a gimnáziumot választotta. Azok voltak a jó évek, mondja, szabad volt az élet, a bulik, táncházak, *Csoóri*-versek, *Esterházy*-regények, a Kontroll Csoport és az Európa Kiadó idején.

Érettségi után Jánost fölvetették az egri tanárképzőre, ott érte a rendszerváltás. Közben Esterházy lett a *Ho Si Minh*ből, művelődésszervező szak a népművelőiből, fordult a világ.

Csóka János tíz éve él a feleségével, gyermekük, Milán Benedek júliusban tölti be az ötöt. Születésekor a fővárosban élt a család, Újpalotán. Nyomorúságos évek voltak, Jánosnak – aki továbbra is Egerben dolgozott – gyakran vonatjegyre is alig futotta. Ha szórakozni vágytak, művészszínházba váltottak állójegyet hatvan forintért, s ha annyi sem volt, a közeli pláza kirakatait bámulták. A Pólus Centerét, ahol a Vágó-műsört forgatják, s amelyet Csóka úr milliommósként hagyott el a minap.

A család Milán születése után költözött vissza Egerbe. A fiú amúgy Füst után kapta keresztnévét, büszke is rá. Csak a Benedekkel nem békélt meg eleddig, de most, hogy *Ratzinger* bíborost pápává emelték, kezdi megszokni ezt is. Milánt azonban a katolicizmusnál jobban foglalkoztatják a vonatok, így szülei csak Mozdonyok szólítják.

„Hogy melyik vagyok én, Medve vagy Bébé? Medve nekem túl introvertált. Bébé a túlélésre játszik. Azt hiszem, én is. Túl kellett élnem, hogy cigány vagyok. Túl kellett élnem az első osztályt. Túl kellett élni, hogy amikor egy kislány áthozta nekem a leckét, az ajtóban befogta az orrát. Pedig nálunk nem

is volt büdös. Vagy talán mégis, nem tudom. De akkor és ott tudtam, mert megtanultam, hogy a cigány, az büdös. Szaglik. Túl kellett élnem, hogy cigány osztálytársaim sorra buktak ki melőlem, ketten jártuk végig az általánost. Túl kellett élnem, hogy a kultúra, amit én vittem, a többieknek elfogadhatatlan volt. Aztán túl kellett élnem a hülye tanárimat, a hülye előítéleteiket. Túl kellett élnem, hogy elfelejtettem, honnan jövök. Hogy úgy kellett tennem, mintha nem lennék cigány. És túl kellett élnem, hogy nem tehetek úgy, mert minden itt van az arcomon. Túl kellett élnem, hogy a középiskolában nem volt cigány rajtam kívül, hogy egyedül maradtam. És túl kellett élnem a szegénységet. Túl kellett élnem, hogy mélységesen szégyelltem magam, amiért cigány vagyok, hogy szégyelltem a szüleimet. És élek.”

János csak a főiskolán talált vissza gyökereihez. Elkezdte olvasni a cigány irodalmat, *Bari Károlyt*, *Lakatos Menyhértet*. És beszélgetni kezdett a rokonaiival. „Jó időszak volt, bátrak voltunk, és pofátlanok, jártunk az ellenzéki találkozókra, ott voltak Lakiteleken, a Hálózat és a Fidesz mellett is.”

Dolgozott az SZDSZ-ben, ahol utóbb a kisgazdapártban, MIÉP-ben landolt korábbi párttársai panasztak neki a romák bűneit. Néha el kellett küldeni őket a fenébe.

Tanított általános iskolában, ahol a gyerekek úgy vélték, nincs baj, a tanár úr csak leburnult kicsit. János azt mondja, a helyzet nem sokat változott. Ma is, ha gimnazista tanítványainak képébe mondja, hogy „cigány vagyok”, hűl az ereken a vér. De azt is mondja, hogy nem lesz mindig így.

Szécsi Magda

Magyarország sok nyelvű állam...

Szerettem volna hosszabb interjút készíteni a Jár-dakó című sorozatomban *Szedres J. Katalin*, aki egyetemi tanulmányait az Eötvös Lóránd Tudományegyetem magyar-orosz szakán végezte, majd tanított egy vidéki gimnáziumban, de a rendszerváltás után elsőként vált feleslegessé... Így Pestre költözött és magántanár lett. Otthonában tanította orosz nyelvre az egyre kisebb létszámban jelentkező érdeklődőket, majd amikor tanítványok nélkül maradt, és magyar tanárként sem kellett egyetlen magyarországi iskolának sem, ez a rendkívül lelkiismeretes, féltékeny, születésétől fogva szorongó, cigányos nevét magyarosra változtató, beolvadni akaró, minden áron megfelelni vágyó, de harcképtelen cigánynő gondolt egy halálosat, és öngyilkos lett! 52 éves volt. Mikor elindultam hozzá, még nem tudtam, hogy már soha sem fog ajtót nyitni nekem... A nyelvoktatásról beszélgettünk volna, és az életéről...

Dühöngött a májusi kánikula aznap, amikor a VIII. kerületben csatangoltam, keresve Kati utcáját, ahol legújabbán lakott. Gyakran költözött, mert kergette valaki. Valaki, akit ő nyomor apónak hívott. Eltévédtem, miközben rácsodálkoztam a szépen felújított házakra és az utcán labdázó cigány gyerekekre, akik készségesen igazítottak útba. Persze nem bírtam ki, hogy ne elegyedjek beszélgetésbe velük a nyelv kapcsán, és kiderült, hogy a hat gyerekből négy cigányul is, angolul is jól beszél, kettő csak angolul tanul, cigányul nem beszélnek, de értik valamennyire. És legnagyobb meglepetésemre egy ismert muzsikuskisfia elárulta, hogy ő két éve kínaiul tanul a szomszéd kínai kisfiú miatt, aki a legjobb barátja és osztálytársa is egyben. Örömet éreztem. Nem vagyunk mi elveszett nép, gondoltam elégedetten, és tovább indultam. Az foglalkoztatott, hogy miért röppen fel újra meg újra a hír, hogy a Magyarországon tett nyelvvizsgákat nem fogadják el az EU-ban. Miért ez a bizonytalanság az országban ez ügyben is? Nem értem, hiszen már oly sokszor megjelent a médiában a kiigazítás, hogy a hír csak félreérthető volt, de igenis EU-kompatibilis a hazai nyelvvizsga: csak Uniós szinten, intézményesen nem fogadják el a Magyarországon kifejlesztett nyelvvizsgákat, bilaterális szinten viszont több helyen is elismerik. Az az információ téves, amely azt sugallja, hogy Magyarország elmaradott a nyelvoktatás területén! Ez nevetséges, és gonoszkodó is, hiszen az osztrák-magyar monarchia óta közhírt, hogy Magyarország soknyelvű állam, manapság is számosan beszélnek nálunk anyanyelvi szinten románul, németül, szlovákul, szerbül, lengyelül, cigányul. (Sőt! Cigányul egyre több nem cigány tanul, ami azt is jelzi, hogy kiváló pedagógusaink, nyelvészeink vannak.

Csak néhány név közülük a büszkeség okán: *Varga Ilona, Orsós Anna, Choli Daróczi József, Kolompár Hajnalka, Balogh Ibike, Nagy Gusztáv, Rézműves Melinda*, akik hirtelen most eszembe jutnak. De a Lungo Drom 2005. márciusi-áprilisi összevont számából, kedves kolléganóm, *Lukács Ilona* „Nyelvtévesztők” című írásából megtudtam, hogy léteznek magyar származású oktatók is, akik sikeresen tanítják a cigány nyelvet, mint például *Géczy József*.)

Hazánkban jelenleg a lakosság egyötöde, mintegy 2 millió ember rendelkezik származás alapján vagy utólagosan megszerzett idegennyelv ismerettel. Két évvel ezelőtt *Dr. Dános Kornél*, a Nyelvi Kommunikációs Központ igazgatója azt nyilatkozta, hogy pontos statisztika még nem készült arról, hogy az idegen nyelv tanítására mennyit áldoz az ország, de ez, az ő becslése szerint, akár több száz milliárd forint lehet évente. Na! Hát erre is büszkén kihúzhatnánk magunkat! Nem? Milyen jó érzés tudni, hogy nem csak kocsmára költ a magyar, nem csak pereskedik, feljelent, nem csak öngyűlölködik Amerika felé kacsingatva, de tanul is, és komoly összegeket áldoz a tudás megszerzésére. Most persze, eszébe juthat az olvasóknak, hogy a hozzánk érkező szakembereknek bezeg nem kell áldozniuk, nyelvvizsgát tenniük. No, ezek az olvasók jó nagy tévedésbe estek! Mert nézzük példának okáért az orvosokat. A Magyarországon praktizálni akaró külföldi orvosok is kénytelenek nyelvvizsgát tenni. A Magyar Orvosi Kamara szervezi számukra a magyar szakmai nyelvvizsgát. Miután megállapították az orvostól, hogy megfelelő szinten beszéli a nyelvünket, megadják számára a működési engedélyt. Az egyre gyakrabban kipattanó és előforduló szörnyű orvosi műhibákat nem a nálunk dolgozó külföldi orvosok követik el, hanem magyar orvosok, de nem a nyelvi hiányosságok okán...

A rendszerváltás óta, a tanyán élő Bözsi néniknek és az érvényesülni akaróknak egyaránt kiderült mára, hogy idegen nyelvtudás nélkül semmire sem mehetünk! Kis túlzással: élet és halál kérdése a nyelvismeret. De mi a helyzet a magyar nyelvismerettel? Magyarország szerintem a világ legszebb, legkülönösebb tündérekertje. De ebben a tündérekertben egyre több magyar nem tud, nem képes, nem akar helyesen, pontosan beszélni magyarul. Ez ám az igazi tragédia, és ez is élet-halál kérdése hosszútávon! Iszonyatos hallani hogy tekerik, hogy makkják szépséges nyelvünket a politikusok, a művészek a tv-ben, és polgártársaink az utcán, a piacon, az iskolák falai között... Egyszer majd erről is írni fogok hosszabban, helyesen, tökéletes magyarsággal, ahogy hozzám, egy Magyarországon élő cigány nőhöz illik...

Tizenketten, harmincegy négyzetméteren

A szegénység érzése nehéz súlyt jelent az emberi lelkekben

Barta Gáborné, a Magyar Vöröskereszt ózdi területi vezetője társaságában kerestem fel **Szabó Sándort** és családját, hogy behatóbban ismerkedhessünk a tíz gyermeket nevelő család mindennapi életével, körülményeivel.

Figyelemmel kísérik

– Munkámból eredően sok rászorult és nehéz sorsú család keres fel a helyi vöröskereszt irodájában, így kerültem kapcsolatba Szabó Sándornéval, aki már többször kérte a segítségemet családjá problémáinak átmeneti rendezéséhez, megoldásához. Szervezetünk lehetőségeihez mérten megpróbál az elesett, rászoruló helyi emberek felé segítő kezét nyújtani. Ez információs tanácsadás, adományosztás formájában történik, valamint figyelemmel kísérijük a látóköriünkbe került családok sorsának további alakulását. A Szabó család nehéz körülmények között él, tizenketten laknak egy 31 négyzetméteres, komfort nélküli önkormányzati bérlakásban, de az igazi problémát mégis az édesapa 100 százalékos rokkantsága, látási problémája, illetve az édesanya 50 százalékos egészségkárosodása és a két beteg gyermek állapota okozza. A gyermek testi, lelki fejlődése szempontjából fontos alapot jelent a szülői törődés, odafigyelés, de a szülők egészségügyi problémái azt is jelentik, hogy munkaerő-piaci szerepvállalásuk esélytelen. A legidősebb gyermekük tizenkilenc, a legkisebb pedig 2,5 éves, aki asztmás. A 15 éves Ágnes 2000-től Bechet syndroma betegség miatt folyamatos orvosi

A szeretet hullámhosszán.

gyógykezelésre szorul. Az édesanya többször megkeresett már felmerülő problémáival, szervezetünk szabályait figyelembe véve támogatásra érdemesnek találtam őket és több alkalommal adománnyal segítettem a családot, tudva azt, hogy ezek az adományok nem jelentenek megoldást a hosszabb távon fennálló egészségügyi és szociális problémáikra – mondta Barta Gáborné.

Nagycsaládos lét

A 39 éves Szabó Sándorné már az épület előtt várt bennünket a megbeszélte időpontban, s a szűk udvaron megjelentek a gyerekek is. Olyan szép gyerekek... A legkisebb, Zolika testvére kezét fogva csodálkozó tekintettel nézett, majd elmosolyodott. Látogatásunk alkalmával a 19 éves fiúval nem tartózkodott otthon. Ágnes, az édesanya rátekingett gyermekeire, s a könnyeivel harcolt... Egy előtérben keresztül vezetett az út a konyhába, ahol

tudtuk, hogy a lakás fala vizes, penészes, ez pedig nem megfelelő atmoszférát jelent beteg gyerekeknek. A szülőkkal történő beszélgetés ideje alatt a gyerekek csendesen figyeltek, léleklében is azonosultak helyzetünkkel. Sándor azt is elmondta, hogy a nehézségek ellenére a gyermekeik szeretnek itt élni, pedig már 16 éve, hogy ide költöztek.

– Az alsószolcsei intézetben nevelkedtem, majd 18 éves korom után a miskolci Tejjipari Vállalatnál dolgoztam. Ózdra kerülve a helyi kórház mosodájában, majd varrodában vállaltam munkát. Ózdon ismerkedtem meg Sándorral, s a gyerekek születése után a gyermeknevelés tölti ki a mindennapjaimat. 1996-tól szívprobléma miatt 50%-os a munkaképesség csökkenésem mértéke – kezdte a beszélgetést Szabó Sándorné.

Szabó úr Ózdon született, géplakatosnak tanult, de tanulmányait nem fejezte be. Dolgozott a postánál, a gyárban darukötözőként, s kőművesek mellett az építőiparban. Szom-

Másabb jövőt szeretnének.

bathelyen katonáskodott, a látásával ekkor kezdődtek a gondok. Látóideg sorvadás jelenti a diagnózist, jelenleg 100 százalékos rokkant.

– Egy 12 tagú család eltartása már a rendszerváltás előtt sem jelentett könnyű feladatot. Napjainkban? Sokkal nehezebb! Amíg dolgoztunk könnyebb volt a megélhetés, a megbetegedésünk óta azonban már

Sanyika 4. osztályos tanuló, aki velem szemben, a fotelban ülve mondta el a véleményét.

– Nagyon szeretek iskolába járni, ahol sok barátom van. A matematikát, a környezetismeretet és az olvasást szeretem, ezekből a tantárgyakból ötös jegyeim vannak. Angol nyelvből is ötösöket kapok, de kedvelem a természetet is, szere-

gyerekeknek sem jó. A komfortnélküli lakás a tisztálkodás miatt nem jelent megfelelő helyzetet a gyermekek számára. A családfő elmondása szerint eddig még nem próbáltak nagyobb méretű bérlakást igényelni. A konyhában lévő teátűzhelyben fával tüzelnek, a szobába is a konyhából jut el a meleg levegő, mert a szobát külön nem fűtik. Fűtési idényben a szükséges tüzelő megvásárlása is tetemes anyagi kiadást jelent a családnak.

– Az ember minden helyzetben bizakodik, remél, hogy jobbra fordulhat a helyzet. A gyerekek tisztán járnak óvodába, iskolába, ha betegek azonnal visszük őket orvoshoz. Kézzelem mosom a ruhákat, mert a mosógépünk elromlott. A gyermekeink szeretik a televíziót nézni, de Ön is láthatja milyen csikos a kép. Igyekszünk mindenben jó példát mutatni a gyermekeinknek, mert nagyon szeretjük őket, s másabb jövőt képzelünk el számukra. Jobbat és biztosabb jövőt – jegyezte meg Szabóné.

Szívfájdalom

A 15 éves Ágnes csendben hallgatta a beszélgetésünket. A kislány betegsége 2000-ben kezdődött, szájnyálkahártya érintettséggel járó Bechet Synd-

roma recidira miatt. Az egészségügyi probléma miatt folyamatos orvosi gyógykezelésre szorul, így nem kevés időt tölt el kórházakban.

– Lefogyott, de még betegen is járt iskolába. Négy osztályt végzett, a hiányzások miatt lemaradt a tanulásban, jelenleg magántanuló. Életvidám, erős kislány volt amíg az orvos nem közölte, hogy milyen beteg. A betegség a járás-kelésnél szédülést, egyensúlyi problémát is okoz. Nagyon nehéz és fájdalmas egy szülőnek a gyermekét látni, amikor szenved a betegsége által. Nekünk ez szív-fájdalom... A legnagyobb örömmünk az lenne, ha újra olyan vidám lehetne, mint régen, s újra egészséges – mondta sírva az édesanya.

Ágika felült az ágyban és a következőket mondta:

– Fáj a fejem, fájnak a fogaim, az éjszaka nem tudok nyugodtan aludni. Az étrendem gazdagítása is fontos lenne, gondolok itt vitaminokra, gyümölcsre. Jelenleg négy fajta gyógyszert szedek, szeretek olvasni és zenét hallgatni. Jó volna hasonló életkorú fiatalokkal levelezni, ez is segítene a betegségen fizikai és lelki elviselésében. Mert a betegséget minden nap átélem, s tudom, hogy a szüleim aggódnak értem, nagyon szeretnek. Jó lenne, ha a lakáskörülményeink változnának, hiszen ez a kis lakás, zsúfolt, szűk a családomnak. Elmondhatom, hogy a testvéreim soha nem zavarnak a pihenésben, s időként segíték az édesanyámnak a főzésben. A szüleim is segítenek a tanulásban, próbálok nem elhagyni magamat. Szeretnék tanulni még, mert a jövőm nem mindegy, hogy miként fog alakulni. Kell, hogy legyen életcélja az embernek...

István (19 éves), Ágika (15 éves), Zsuzsanna (14 éves), Csilla (12 éves), Sanyika (11 éves), Gergő (10 éves), Franciska (8 éves), Krisztián (6 éves), Patrícia (5 éves) és Zolika (3 éves lesz) várják a humánus gondolkodású emberek segítségét.

**A család elérhetősége:
Szabó Sándor, 3600 Ózd,
Váci Mihály út 6.**

A 12 éves Szabó Csilla.

minden jóval nehezebb. Nagyon szeretjük a gyerekeinket, a lehetőségeinkhez képest próbáljuk a fejlődésükhöz szükséges feltételeket biztosítani. A szegénység érzése nehéz súlyt jelent az emberi lelkekben...

Szabóné hangsúlyozta, hogy a családi pótlék, a rendszeres szociális járadék, a rokkant nyugdíj és a gyermekvédelmi támogatás jelenti a család rendszeres jövedelmének forrását. Voltak rezszi és lakbérfizetési „csúszáson” is, de ezek rendezése a rokkant nyugdíjból „megoldódik”.

– Élelmiszerre költünk a legtöbbet. Naponta 6–7 kilogramm kenyeret vásárolunk más élelmiszerekkel együtt, s két alkalommal főzünk. Ha betegek a gyerekek meg kell venni, a férjem és Ágnes lányom is szed olyan gyógyszereket, melyek „közgyógyra” nem válthatók ki. A lurkók nőnek, fejlődnek, így a ruházkodás is állandó, megoldandó feladatot jelent. A gyerekek rendszeresen járnak az Alkotmány úti óvodába, illetve a Bem úti általános iskolába. Az intézményekkel rendszeresen tartjuk a kapcsolatot, a gyermekeink szeretnek óvodába, iskolába járni, a közösségbe be tudtak illeszkedni. Jól tanulnak, ösztöndíjat is kapnak.

tem az állatokat. Tudom, hogy fontos feladat a tanulás, mert a célokat csak így lehet elérni...

A szülők arról is tájékoztattak, hogy szeretnének jobb lakókörülmények között élni, hiszen még a „szocpol” kedvezményt sem vették igénybe. A kicsi lakásban nehezen tudnak szellőztetni, ez pedig a

Ágika harcol a betegség ellen.

Fotók: Józsa Zoltán

Deshudujzhene pe tranda thaj jekh kvadratmetero

Le chorripesko hatyaripe pharo dyelo-j andel manushengo dyi

Barta Gaborne, le Ungrickone Lole Trushuleska ozdoska sherunyicasa rodome opre **Sabo Shandores** thaj leska familija te pinzharase deshe shavoren opre bararala familijako trajo.

Sama len

– Ande muri butyi but phare trajeske familiji rodenma opre andel ozdoske lole trushuleski oficija, kade pinzhardom Sabo Shandorne, kon aba butivar manglas muro zhutipe kaj lenge bajura. Amari oficija zumavel te zhutil le chorre ozdoske manushenge, pe sode zhanel. Ame das informacivo thaj dipe le manushenge thaj ashunas le familijangi zhelya. E Sabo familija mashkar bare gindura trajol, deshudujzhene trajon pe tranda thaj jekhe kvadratmeterosko, bikomfortosko forosko kher. Lengo legmajbaro bajo, ke o dad zuraes nasvalo-j, nasules dikhel thaj vi e dej nasvali-j thaj sile vi duj nasvale shavore. Le shavoreng zuraes lasho-j, te lengo dad thaj lengi dej zhanen te losaren pe lende, de o dad thaj e dej nasvale-j, anda kodo chi zhanen te keren butyi. Lengo legmajphuro shavo deshinja, e legmajcino pale duj thaj dobershengo-j, kon astmasho-j. Vi e deshupanzhe bershengi Agnesh nasvali-j, sila „Bechet syndroma”, trubul te phirel kaj sastyari. Laki dej butivar rodas ame opre lake bajura thaj me aba butivar zhitisarodom lenge, de lashes

Pel kamipesko hullamo.

zhanglom, ke kado zuhitipe chi avla dosta pe lenge bajura. – phendas Barta Gaborne

Bara familijako trajo

E tranda thajinja bershengi Sabo Shandorne aba angla o kher azhukardas amen thaj pej avlina avile vi le shavore. Kasave shukar shavore... O legmajcino, Zolika peske phralesko vast lel thaj dikhel amen thaj lel te assal. Kana kothe samas le deshinja bershengi shavesa chi zhanlam te vorbisarkeras, ke nas khere. Agnesh, e dej dikhlas pe lenge shavore thaj las te rovel... Perdal jekh cini soba ingerdas amaro drom andej kinda, kaj o dad kasht shutas pej jag. Lesa gelam andej kinda, ando kolco pe jekh pato pashilas e deshupanzhe bershengi Agnesh. Ande tranda thaj jekhe kvadratmeterosko, forosko kher but dyelura si, patura, shifonya, le shavoreng gada... Bikomfortoskona bara

kathe. Von aba deshushov bersh trajon ande kado kher.

– Ande Alshozholcako opre baripesko kher barilom opre. Pala muro deshoxtoto bersh andel Mishkolcosko Thudako Vallalato kerdome butyi. Pala kodo andel ozdosko nasvalengo kher thodome maj suvarica somas. Ando Ozdo pinzhardome Shandores thaj pala shavoreng arakhadyipe khere som lenca. Kathar 1996 nashtig kerav butyi, ke dukhal muro jilo – las te vorbisarel Sabo Shandorne.

Sabo Shandor ando Ozdo arakhadyilas, mashinake klidyikareske sityilas, de chi las tele o egzameno. Kerdas butyi andej poshta, andej fabrika thaj pasha barrari. Ando Sombathelyo sas kethana, kothe kerdyile nasul leske jakha. Akanak aba chi zhanel te kerel butyi peske jakhanca.

– Jekh deshuduje zhenenga familijako inkripe chi dulmut nas biphari butyi.

Majkaver futura kamenas.

Adyes? Butenca phari-j! Kana inke zhanglam te keras butyi majbipharo sas amaro trajo, desar nasvale sam sa butenca phare-j. Zurales kamas amare shavoren, zumavas lenge sa te das. Le chorripesko hatyaripe pharo dyelo-j andel manushengo dyi...

anda lende panzhenge somnura sima. Vi anda anglicko shib sima panzhongo, de inke kamav e natura, kamav le pedon. Zhanav, ke zurales fontosho-j o sityipe...

O dad thaj e dej vi pa kodo vorbisardine, ke von kame-nas te trajon pe majlasho than, sar akanak kathe. Ande

andej soba anda e kinda avilas o tatyipe, ke e soba chi tatyaren. Jivende, kana trubul te tatyaren, zurales but love zhanthar kathar e familija.

– O manush sagda kade gindij, majlasho avla leske. Le shavore uzhes phiren andej ovodi, andej shkola, te nasvale-j sigo ingras len kaj sastyari. Vastenca thovav le gada, ke amare thovipeski mashina rumusardas. Amare shavore kamen te dikhen o tevevo, de vi tu shaj dikhes sosko nasul-i o kipo. Kamas te sityaras amare shavoren po lashipe, ke zurales kamas len, kaver avipe kamasas lenge. Majlasho thaj majlasho futura – phendas Sabone.

E deshuduje bershengi Sabo Chilla.

Sabone kade phendas, ke lenge love si feri anda socialisho phirdipe, nyugdijo thaj shavorengo ferisaripe. Sas, kana chi zhangline te potyinen pala o kher, de akanak aba zhanen te potyinen anda nyugdijo. Xamasko kinas legmajbut. Jekh dyes shov-efta kila manre kinas kavrenca kethane thaj dujvar kiravas. Te nasvale-j le shavore trubul te kinas drab. Muro rom thaj vi muri shej, e Agnes xal kesave drab, so nashtig kinavive. Vi le shavore baron thaj vi lenge trubul te kinas sagda gada. Le shavore phiren andej ovodi andej vulica Alkotmany thaj ande Bemoska vulicaki teluni shkola. La ovodasa thaj la shkolasa inkas o kopchipe, amare shavore kamen te phiren andej ovodi thaj andej shkola, mishto hatyarenpe kothe. Lashes sityon, vi love hutiyilen.

Shanyika shtartone klas-soko sityimasko raklo-j, kon manca vorta jakhanca ando fotelo beshlas thaj phendasma so gindyisaras.

– Zurales kamav te phirav andej shkola, kaj sima but amala. E matematika, o kruzalipe thaj o ginavipe kamav,

cino kher chi zhanen te paraven o ajero thaj kado pale naj lasho le shavorengo. O bikomfortosko kher naj lasho le shavorengo, chi zhanen te najon.

O dad kado phedas, inke chi zumade majbaro kher te mangen. Andej kinda ande jagako than khastenca jagkeren, vi

Jilesko dukhipe

E deshupanzhe bershengi Agnes andej pacha ashundas amaro vorbisaripe. E shejori ande dujmijito bersh avilas nasvali. Kathar o nasvalipe butivar trubul te phirel kaj sastyari, thaj na cerra vrama si andel nasvalengo kher. Kislyilas, de vi kade phirdas andej shkola. Shtar klasso sityilas, de kathar o sityipe chi zhanlas te phirel andej shkola. Akanak amende phirel o

sityari. Losshaki, zurali shejori sas, zhi akanak o sastyari chi phendas soski nasvali-j. O nasvalipe kaj o phiripe zalisajvipe kerel lake. Zurales pharo-j te dikhel dake peska sha, kana azballa o nasvalipe. Amenge kadale jivesko dukhipe... Amaro legmajbaro lossh kado avlas, te voj pale kesavi losshali shaj avlas, sar dulmut thaj pe nyevo sasti... – phendas thaj rutas e dej.

Agika opre beshlas ando pato thaj jadal phedas:

– Dukhal muro shero, dukhan mure danda, ratyine chi zhanav te sovav. Fontosho avlas muro xamasko, kamos te xav majbut vitaminura, fruktura. Akanak shtar falura draba xav, kamav te ginavav, bashajipe te ashunav. Lasho avlas te iskirij thaj te hutiyilav lil kesave ternendar, sar me. Vi kado zhutisarelas mange ando nasvalipe. Muro nasvalipe sako dyes perdal trajuvav thaj lashes zhanav, ke muri dej thaj muro dad zurales kamenma. Lasho avlas, te majlasho kher avlasame, ke kado kher cino-j mura familijake. Shaj phenav, ke mure phrala chikana chi azbanma ando hodinipe thaj butivar zhutisaren mura dake ando kiravipe. Vi muri dej thaj muro dad zhutisaren mange ando sityipe thaj zumavav chi te mukhavma. Kamos inke te sityuvav, ke naj egalo, sosko avla muro futura. Trubul t'avel plano le manusheske...

Ishtvan (deshinja bershengo-j), Agika (deshupanzhe bershengi-j), Zhuzhanna (deshushtare bershengi-j), Chilla (deshuduje bershengi-j), Shanyika (deshujekhe bershengo-j), Gergö (deshe bershengo-j), Francishka (oxto bershengi-j), Kristian (shove bershengo-j), Patricia (panzhe bershengi-j) thaj Zolika (trine bershengo avla) azhukaren o zhutipe kodole manushendar, kas si humanusho gindyisaripe.

**La familijako adresso:
Szabó Sándor, 3600 Ózd,
Váci Mihály út 6.**

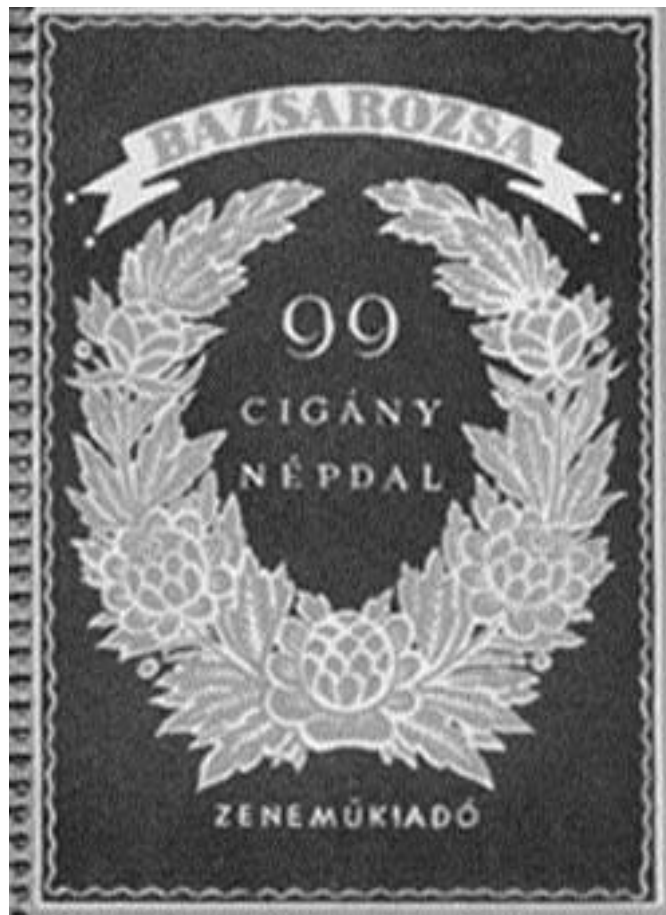
Agika marelpe le nasvalipesa. Fotok: Jozha Zoltan

Évfordulók – események

Az 1950-es évek elején a Zene-műkiadó Vállalat egy új sorozat kiadásába kezdett, amely a Virágos gyűjtőnevet kapta. Az egyes kötetek borítójára a Rozmaring, Gyöngyvirág, Viola, Rózsa, Tulipán, Rezeda, Muskátli és Nefelejcs címeket nyomtatták, s minden kis könyvecske népdalokat tartalmazott. A sorozat első darabja 91, a második 92, a harmadik 93, ... a hetedik 97 közszájról össze-szerzett művet tartalmazott. Olyan híres népdalgyűjtők rögzítette énekeket, mint például **Kiss Lajos**, **Bárdos Lajos**, **Ádám Jenő**, **Mathia Károly** dal-kalászatának eredményeit. A szövegek mellett a kottákat is közölték, hiszen éppen az volt a célja e sorozatnak, hogy az iskolai éneklők, de a szobamuzsikusok is – a kor nagyhatású zenészfjedelmét, **Kodályt** idézve – tiszta forrásból jussanak megfelelő népi dallamokhoz. A sorozat 1955-re ért a kilencedik, azaz az immár 99 műnek helyet adó gyűrűsfűzet megjelentetéséhez. A neves kutatók között ezúttal a Csenki testvérekre esett a választás, akik 1937-1944 között a püspökladányi cigányság körében végeztek dalkincs-rögzítést, amit később országosra tágitottak. Gyűjtőút-jaikról már az 1943-ban megjelent Kodály Emlékkönyvben számot adtak. Bartók és Kodály után ők tették a legtöbbet a cigány népdalok megmentéséért. 1955-ben azonban már csak az idősebb fivér, **Csenki Imre** élt. Öccse, **Csenki Sándor** 1945 ja-

nuárjában, huszonöt évesen lett egy nyilas keretlegény áldozata. Addig azonban hihetetlen gazdag munkát végzett: cigány meséket, balladákat, hiedelmeket, szokásokat, dalszövegeket szedett össze az enyészettel versenyt futva. (1940-től tagja volt a Cigány Tudós Társaságnak is). Az, hogy a püspökladányi cigány népmesekincs ma is közismert, elsősorban az ő érdeme. A fivérek között pontos munkamegosztás volt: az énekelt szövegeket többnyire Sándor, a dallamok lekottázását Imre – 1942-től a debreceni MÁV Filharmonikus Zenekar karnagya, 1950-ben a Magyar Állami Népi Együttes énekkarának alapító karnagya, művészeti vezetője, majd a Magyar Rádió Énekkarának karvezetője – végezte. Csenki Imre tekintélyét tovább növelte 1952-ben kapott Kossuth-díja is. Nem volt könnyű helyzetben, amikor – a maga által 1953-ig egyedül is folytatott munka révén – összegyűjtött másfél-ezren felüli dallamanyagból azt az egy híján százat kellett kiválogatnia. Pontosan tudta ugyanis, hogy ez a hazai cigány népdalok első keresztmetszete, amely a széles közönséghez eljuthat. A 10x14 centiméteres – a könnyebb használat érdekében – fémspirállal egybefogott könyvecske 5300 példányban jelent meg, ami egy népzenei kiadványnál valóban igen széles elérhetőséget biztosított. 1955-ig Magyarországon csak **Herrmann Antal** néprajzkutató közölt nyomtatásban tíz cigány népdalt (1887.) és – a már említett Kodály Emlékkönyvben – Csenkiék ötöt (1943.).

Az igazi cigány népzene ismeretlen volt a nagyközönség előtt. **Liszt Ferenc** annak idején emlékezetes botrányt kavart azzal az elméletével, hogy az úgynevezett ma-

gyar nóták tulajdonképpen cigány zenék. **Bartók** még jóval később is a Liszt álláspontját vallókkal folytat szó- és érvcsatát, amikor kijelenti, hogy „... amit önök cigányzenének ismernek, az nem cigányzene, hanem cigányok által előadott népies magyar műdal”. Az igazi cigány dallamok és dalszövegek az archaikus cigány közösségekben őriződtek, éltek. Ezeket azonban a zenész öntudattal bíró, elmagyarosodott roma muzsikusok nem engedték felszivarogni a nyilvánosságig, illetve nem is ismerték, vagy ha mégis, akkor visszautasították. Maga Csenki Imre jegyzi fel bevezetőjében **Kassai Horváth Ferenc** püspökladányi cimbalmos választát, aki így felelt az eredeti cigány népdalok ismeretét firtató kérdésre: „Á, nem tudjuk mink ezeknek a nótáit, összevissza dalolnak ezek; se nem dúr, se nem moll. Ha lakodalomban ük danolnak, mink hallgatunk”.

A soron következő virágnévvél (Bazsarózsa) illetett kötetben tizenkilenc megye negyvenhét településének cigány énekeiből szemezgethettek az olvasók. Kiválasztásuk elsődleges rendező elve a dalok szépsége és énekelhetőségük volt. A közölt népi dallamok legidősebb nótái **Lakatos Zsiga**, az

1953-ban 78. évét taposó tuzséri vajda és az 1941-ben 76 éves, Erdélyből Püspökladányba került **Lala Mara** voltak. A dalok közül 63 eredetileg cigány nyelvű volt, s a kottasorok alatt szépen olvasható is a fonográfhangerekről felcsendülő roma szövegek betűhű átírata. Bár mindegyik mű eredeti cigány nóta – Csenki Imre felhívta a figyelmet rá –, hogy legtöbbnek csak a szövege cigány, s a Kárpát-medence más népei dallamvilágának cigányosan elváltoztatott variánsai. Akadnak azonban köztük szép számmal igazi cigány népdalok is, olyanok, amelyeknek nemcsak a versezete, a zenéje is roma szívből szakadt. Ezeket, de a többi is az első belső tudósításként forgathatták a romantikus regényeken túli, a cigányok igazi élethelyzeteit, érzelm- és gondolatvilágát megismerni, megmutatni szándékozó fiatalok, vének.

Csenki Imre joggal büszkélkedhetett. „Cigányoktól gyűjtött népdalok ilyen nagy számban való közzététele nem csak Magyarországon, de – tudomásunk szerint – világviszonylatban is első eset” – írta.

Büszkesége, a Bazsarózsa, pontosan fél évszázada jelent meg.

– Hegedűs Sándor –

Csenki Imre 1912–1998

Bershenge boldipe – pecipe

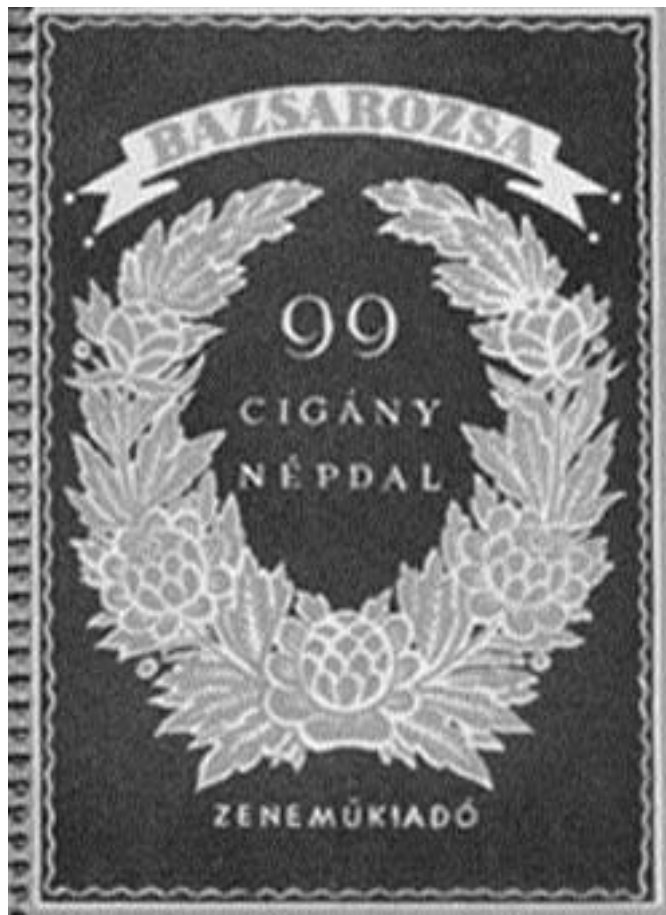
Angla le jekh mijainja shela panzhvardeshege bersha le bashajipeske avri delipesko vallalato jekh nyevi ginadya-ki serija las te del avri, lako anav sas Luludyalo. Pel ginadya Rozmaringo, Bisoraki luludya, Viola, Ruzha, Tulipano, Mushkatlivo thaj Ne-felejcho iskirisarde thaj andel cine ginadya popularni gilya sas.

Andej angluni ginadyi 91, andej dujto ginadyi 92, andej trinto ginadyi 93,... andej eftato ginadyi 97 popularni gilya sas. Kesave hireshi manusha kide ginadya, sar *Kissh Lajosh, Bardosh Lajosh, Adam Jenö, Mathia Karoly*. Pala o iskiripe sas vi e kotta, anda kodo, ke andej shkola gilyaben thaj la sobaki bashvara anda uzho zvaro te sityon le gilya, sar o baro zhanari, *Kodaly* phendas. Ande 1955. bersh sas einja-to ginadyi, ande soste aba 99 gilya sas. Kadi ginadyi le Chenki phrala kidine, kon mashkar 1937–1944 mashkar le püshpökladanyoske roma, maj ande intrego them kidine le gilya. Pa lenge kidipesko drom aba ande 1943. bersh ande Kodalyeske seripeski ginadyi iskirisardine. Pala Bartok thaj

Kodaly von kidine le legmaj-but romane gilya. Ande 1955. bersh feri o majphuro Chenki phral, *Chenki Imre* trajilas. Leske cine phrales, *Chenk Shandores* ande 1945. bersh ande januari, kana voj bish thaj panzhe bershengo sas, mudardas jekh nacisko raklo. Zhi kado voj zurales barvali butyi kerdas, but gilya, paramichi, lyakura thaj gilyake iskiripe kidas kethane. (Kathar 1940 voj sas vi ande Romane Zhutipesko Grupo.)

Kodo, hoj le manushen pinzharen le püshpökladanyoske romane paramichi, leske trubul te naisaras. Le phrala ulade e butyi, la ginadyako iskiripe o Shandor, la ginadya kotta o Imre – kon kaj but bashajipeski banda kerdas butyi: ande debrecenoske Mavoske Filharmonikusoski Banda, ande 1950 ande Ungricko Statosko Popularno Banda thaj ande Ungricko Radiovo – kidas. Chenki Imre ande 1952 hutvilas Kossuthosko Somno. Pharo dyelo sas leske, ke voj kidas kethane aba jekh mija panzh shela gilya thaj mashkar lende trubulas te alosarel andej ginadyi feri 99 gilya ande

1953. bersh. Voj lashes zhanglas, hoj ande kadi ginadyi avla anglunes kethane katytyi romane gilya. E ginadyi 10x14 centimetura sas thaj 5300 kotor kerde ande late. Zhi kana 1955 ande Ungricko Them feri *Herrmann Antal* iski-

risardas ande ginadyi desh romane popularni gilya (1887.) thaj ande Kodalyoski ginadyi le chenki phrala panzh gilya (1943.).

O chacho romano bashjipe chi pinzharde le manusha. Dulmut *List Ferenc* kado phendas, hoj le ungrika gilya si chaches romane bashajipe. *Bartok* kodi phendas, hoj sosko bashjipe le romane bashaven, kodi naj romane bashajipe te na popularno ungricko bashajipe. O chacho romano bashajipe ande dulmutano romano kumpanja traisardas. Kodol gilya le romungronge bashajara chi kamle vaj chi zhangle te bashaven. Chenki Imre iskirisardas ande peski ginadyi, so phendas leske o püshpökladanyosko bashajari *Kassai Horvath Ferenc*. „Ame chi pinzharas kado bashajipe, kadi gilyi. Kana abav keren le roma ame feri ashunas sar gilyaben von.

Ande Bazharuzha anaveski ginadyi si deshijna medyevonge shtarvardesh thaj efta gavenge gilya. Le manusha shaj alosaren soske

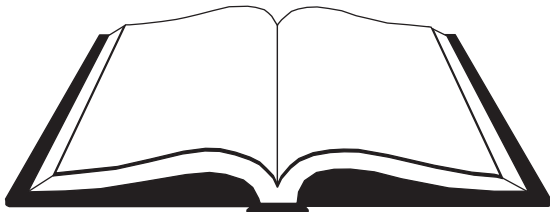
gilya kamen te gilyaben. Kodol gilya gilyabenas ande 1953. bersh o eftavardesh thaj oxto bershengo *Lakatosh Zhiga*, o tuzhereski vajda thaj anda Transilvanija avili ande 1941. bersh eftavardesh thaj shove bershengi *Lala Mara*. Mashkar le gilya 63 romanes sas tele iskirisarde. Chenki Imre kodi phendas, hoj mashkar le gilya si but gilya, so naj originalni romane gilya, feri lenge iskiripe romane-j. De anda kodo si mashkar lende but chache romane gilya, so anda romano jilo shindyilas. Kodol gilya shaj ginade kodol teme thaj phure, kon kamle te pinzharen sar trajon, sar gindyisarenpe le roma. Chenki Imre shaj avilas phutyardo. Romendar kide gilya, kesave but inke chi kana nas ande jekh ginadyi na feri ande Ungricko Them, de kade zhanav ande intrego luma. – iskirisardas.

Lesko phutyardi, e Bazharuzha angla kado pazhvardeshe bershanca avilas.

– Hegedüsh Shandor –

Chenki Imre 1912–1998

KÖNYVESPOLCUNK

Hegedűs Sándor

Új – immár harmadik – darabjával bővült az Új Mandátum Könyvkiadó által 2000-ben elindított „Cigányok Európában” című kul-

turális antropológiai tanulmánykötet-sorozat. A **Prónai Csaba** szerkesztő által gondozott könyvfolyam ezúttal visszatért a párizsi kelderás cigányokhoz, akikről jelen kötet, a „**Franciaország – Cigány házasság**” szerzője, **Patrick Williams** már az első, „Nyugat-Európa”

kötetben is közölt tanulmányt. Akkor **Bernard Formoso** és **Leonardo Piasere** írásaival került társbérletbe, most azonban a szerkesztő a maga hetven oldalas bevezető tanulmányán túli csaknem négyszáz oldalt teljes egészében neki szánta.

A terjedelem teljességgel indokolt, hiszen a francia főváros keleti peremének kelderás közössége már több nemzedéken keresztül ingázik az országok (Francia- és Spanyolország, illetve Nagy-Britannia) között, hol itt, hol amott települve le végleg, vagy időről-időre visszatérve. Akadnak köztük, akiket még távolabbra vitt a bűhagyás, a szerencsekergetés, így a kiterjedt és számon tartott

rokonok szálak ma már interkontinentálisak: az amerikai földrészre, Észak- és Dél-Afrikára, sőt Ausztráliára is kiterjednek.

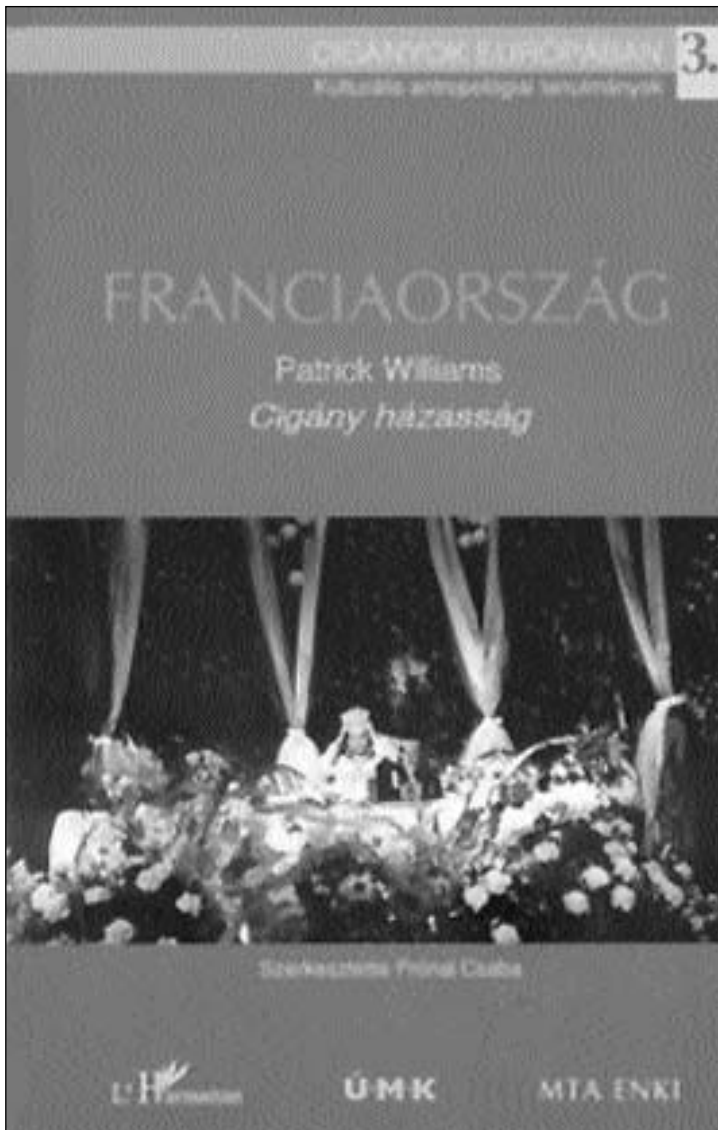
Ha hozzáteszünk, hogy az először 1905-ben francia földre lépő kelderás kumpaniáknak Kelet-Európában is maradtak véreik, önmagában érdekessé válik egy ilyen fölöttébb életrevaló és vállalkozó szellemiségű közeg vérségi kötelékeinek és társválasztási szokásaiknak tudományos vizsgálata. Azt is tudnunk kell,

hogy ilyen terjedelmű, egyetlen cigány közösség, egyetlen jogszokását és vonatkozásait taglaló monográfia még világszerte páratlannak számít.

Magát a szerzőt és kutatási módszereit Prónai Csaba bevezető tanulmánya mutatja be. Ebből derül ki, hogy ez a mű eredetileg Patrick Williams, a francia cigánykutatás – **Jean-Pierre Liégeois** melletti – legnevesebb személyisége doktori disszertációja volt, amellyel 1980-ra készült el és Párizsban négy évvel később jutott el a kiadásig. Magyar változata tehát a megírástól negyed századot késve kerülhet az olvasók kezébe. A kutató azóta a francia Nemzeti Városantropológiai Intézet igazgatója lett, de jelenleg is egy kelderás közösségben lakik, mivel őt is utolérte a végzet, saját témáját gazdagítva, **Matéo Maximoff**, a híres cigány író egyik unokatestvérét vette feleségül. Sőt! Azóta már felnőtt fiai is egy-egy kelderás romnyi mellett találták meg a családi boldogságot.

Williams az évek során a magukat rom cigányoknak hívó kelderások mellett más franciaországi cigánycsoportokat is vizsgált: a mánusok, a jénisek, a szintók, a zsitánok és az utazó voájászsőrök is jól ismertek lettek a számára. Kutatásai a zenei életre is kiterjedtek, ő írta a világhírű cigány dzsessz-muzsikusról, a korszakos művész **Django Reinhardt**ról is a legismertebb monográfiát.

Az esküvőről szólva (1969–1978 között tizenhét kelderás lakodalmat figyelt meg személyesen az előzményektől az utóeseményekig). Williams felhívja a figyelmet, hogy cigány körökben tulajdonképpen ez számít a legnagyobb, s legfelhőtlenebb ünnepnek. Így van ez a világ minden szegletében. A párizsi cigány körökben viszont az a szokás járja, hogy a házasság egy hosszabb folyamat, amelyet három külön ünnepre tagolnak. Mindhárom ünnep egy szakaszhatár, a frigykötés három stáció-

ja: a megtervezés (több is, más is, mint egy eljegyzés), a kihirdetés (maga az esküvő a lagzival) és a megerősítés vagy bizonyítás. A „mángimosz”-nak hívott megtervezés – a tulajdonképpeni házasságkérés – egy olyan ünnepélyes tárgyalás, amelyen nagy lakmározások és iddógálás közepette nemcsak a lány kezét kéri meg a családtól, hanem pontosan megbeszéli a majdani házasságkötés valamennyi tisztázandó körülményét. Amikor ezeknek a végére érnek, ünnepi hangulatban énekelnek, táncolnak, s esznek-isznak tovább hajnalhasadtáig.

A második eseményre készülve a szerző bemutatja, hogy a két örömapa, hogyan vásárol be az esküvőre készülve. Az egyikük kötelezően mindenből többet vásárol, hogy kimutassa, nem sajnálja a pénzt a lakodalomra, a másikuk – a lány apja – kötelességszerűen tiltakozik, hogy ne költsenek fölöslegesen. Miután végeznek a beszerzéssel, vendéglőben folytatódik a komikus ügymenet. Esznek, s isznak rá egy áldomást, ám szinte rituális kocódásukat ott is kell, hogy folytassák. Most az a tétje ádáz szózuhataguknak, hogy ki egyenlítsen ki a számlát kettejük közül. Mindez úgy, hogy mindkettejüktől megkívánja a hangos tiltakozást az elvárható illem. Koránt sincs vége azonban számukra a napnak: így kergetik örületbe egymást az öltöny, ing, a nyakkendővásárlások és a terembérlé-alku során is. Nagy helyiségre van szükségük, hiszen meghívót senkinek sem küldenek, hívni senkit se hívnak, mégis kénytelenek több száz (olykor akár négyszáz) vendéggel is számolni, mert minden oláh cigány (kelderás, csurári és lovári) hivatalos a nagy ünneplésre. Mindenki, aki közülük csak mozogni tud a környéken. Újabb érdekesség: e cigány lakodalmakon arrafelé általában gádzsó zenekarokat fogadnak, hogy délután ők húzzák, ők játsszák a talp alá valót egészen este hétig. Akkor ugyanis egy újabb ceremónia következik: „váratlanul” elragadják az ifjú arát, s az apja házához fuvarozzák, ahol természetesen felkészültek már erre a „véletlenre” s nagy traktával várják

úgy őket, mint a nyomukat üldöző násznépet is. Innen már minden úgy zajlik, mint egy megszokott cigány lagzi, de menyasszonytánc, s „Eladó a menyasszony!” felkiáltások nélkül.

Az ifjú pár anyagi gondjainak enyhítése, s a megsoványodott szülői pénztárcák dagasztására csak az esküvő másnapján, a harmadik ünnepen kerülhet sor. Ez a vígság már csak a nőké, s csak akkor kerülhet sor megülésére, ha a nászéjszakán minden rendben találtatott, a fiatal férj nem, de az ara sem érzi becsapva magát. Itt már történik valamiféle meghívás is, hiszen a násznapról virradván a roma menyecske nagy büszkén felkeresi mindazokat, akiket fontosnak tart a megelőző huszonnégy óra étel-italpusztítói közül. Egy vödör tiszta vizet hordoz magával, amiben a meglátogatott férfiak a hozott vödörben elvégzik a kézmosásukat, s – mintegy véletlenül – a fiatal házásoknak szánt ajándékot hullajtának, ejtenek a vízbe. Egyszerűen zseniális ötlet! A számtalan kávéfőző, kenyérpírtó, porcelán bűdösborz, a gyógyszeres szelence és más egyéb hasztalannak is ítéltető nászajándék, s fölös papírpénzek helyett, itt csak vízálló és értékes apró tárgyak: gyűrűk, aranykarkötők, ékkövek, nyakláncok, platina fülönfüggők, Lajos- és Napóleon-aranyak jöhetnek számításba, várhatók el. Az értékes „hulladék” elszállítása egyben a mosott kezű házigazda nevének a meghívásaként is szolgál a „pácsiv”-nak nevezett asszonyünnepre. Ez a dínomdánom az asszonyi erények, s a helyes szülői nevelés ünnepe pecsételi meg, teszi a közösség számára is vitathatatlaná, érvényessé az új családalapítást.

Mindez persze csak egy nagyon száraz kivonat. Williams élményszerűen és – ritka tanulmány szerzői erénnyel – olvasmányosan írja le a tizenhétszer három-három ünnep valamennyi megfigyelést. Hogyan öltöztek? Milyen menüt szolgáltattak fel? Miként rendezték be az egyes termeket? Miféle kocsikkal közlekedtek? Miképpen civódtak? Mi módon egyezkedtek? Micsoda nótákra

járhatott a lábuk? Minő szobákban éltek? Milyen szófordulatokkal kéri meg egy lány kezét arrafelé? Mit illik, s mit nem szabad válaszolni ilyenkor? Mennyire más egy kelderás esküvő hivatalos része, mint az a gádzsóknál szokás? Emberibb-e, szebb-e? Hogyan tartják számon egymás rokonsági fokát? Kit tekintenek különösen értékes menyasszonynak, vőlegénynek? Milyen szempontok vezetnek a párkeresést a fiatalok, s családjaik részéről? Mely pozitív és negatív házassági szabályok működnek iránytűként? Fizetnek-e, s ha igen: ki, mennyit és kinek egy-egy menyasszonyért? Mi módon tagozódik apróbb egységekre egy hamisítatlan cigány kumpánia? Hogyan ülik meg – a házasság első gyümölcseinek – keresztelőit? Ezekre és az ezekhez hasonlatos tucatnyi más kérdésre olvasható – néha kifejezetten szellemes – válasz az említett könyv oldalairól. Sok párhuzamosságot, még több eltérést fedezhet fel benne az, aki maga is jártas a hazai esküvői kultúrában. Számos újdonságot fedezhet fel, ötletket meríthet az is (sőt, alighanem ő fedezhet csak fel igazán), aki akár már tizenhétnél is több cigány lagzit élt át részben érintésként, részben meghívottként, rendezőként. A magukban éppen házassági terveket morzsolgató fiatalok érdeklődését bizonyára nem is kell különösebben e könyv felé terelni, érdeklődnek majd maguktól is. A cigány kultúrát jobban megismerni vágyók számára viszont nélkülözhetetlen az olvasmány, mert sok hazai roma szokást is jobban megvilágít.

Az Új Mandátum Kiadónak e – bibliográfiával és jegyzetekkel gazdagon ellátott – kötete megjelentetésében „társelkövetőként” segítségére volt a L'Harmattan Kiadó és az MTA Etnikai és Nemzeti Kisebbségi Kutató Intézete.

* * *

Patrick Williams műve jelenleg még minden nagyobb könyvesboltban megvásárolható.

Paksi Éva

Esélyt adnak

Képzés és foglalkoztatás

A szolnoki székhelyű „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány tavaly augusztusban pályázatot nyújtott be a Foglalkoztatás-politikai és Munkaügyi Minisztérium Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program Irányító Hatósága által meghirdetett „Hátrányos helyzetű emberek alternatív munkaerő-piaci képzése és foglalkoztatása” című rendelkezésre. A pályázatot pozitívan bírálták el, így 2005. márciusában az „Az integrált foglalkoztatásért” című projekt kezdetét vette.

A szegénység és a társadalmi kirekesztettség egyik meghatározó oka a munkaerőpiacról való kiszorulás, a munkanélküliség, különösen a tartós munkanélküliség és az inaktivitás. Ennek veszélye fokozottan fenyegeti a társadalom egyes hátrányos helyzetű csoportjait, különösen az alacsony iskolai végzettségű, vagy elavult, nem piacképes szakképzettséggel rendelkező munkanélküli embereket.

Az Alapítvány projektjének célcsoportja a halmozottan hátrányos helyzetű, tartósan munkanélküli, többségében roma férfiak és nők. Az oktatott szakmák a férfiak részére kőműves, a nők részére szociális gondozó és ápoló. A projekt célterülete a szolnoki kistérség.

Az alternatív képzési modell lényege, hogy a benne részt vevők foglalkoztatásuk közben szerzik meg azokat a készségeket és szakismereteket, amelyekre szakképzettségükhöz, sikeres elhelyezkedésükhöz, munkaerőpiaci és társadalmi beilleszkedésükhöz szükség van. A projekt résztvevői heti egy

nap iskolai keretek között, az Alapítványnál, amely felnőttképzési központ is, tanulják a szakmai elméletet, 4 nap pedig építőipari cégnél és szociális intézményben, foglalkoztatás közben szerzik meg a további ismereteket. A kőművesek a konzorciumi partner TOMA BAU RT. martfűi telephelyén dolgoznak, a szociális gondozó és ápolók pedig a szintén konzorciumi partner rákóczipfalvai Egyesített Szociális Intézményben.

A program időtartama 21 hónap. Ebből 2 hónapig tartott az előkészítő szakasz, a résztvevők kiválasztása, motiválása, ráhangolása a képzésre és a foglalkoztatásra. A közel 90 jelentkezőből a további két konzorciumi partner, a Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség, valamint a szolnoki Cigány Kisebbségi Önkormányzat többlépcsős kiválasztási rendszer alapján választotta ki azt a 20 főt, aki a programban részt vesz.

A képzési és foglalkoztatási

szakasz 13 hónap. A képzési programot a résztvevők adottsága alapján alakítják ki, számukra egyéni, velük egyeztetett fejlesztési tervet dolgoznak ki. A projekt záró szakasza 6 hónapig tart, ezalatt a résztvevők 70 százalékát kell tartósan visszahelyezni a munkaerő-piacra és segíteni munkahelyi beilleszkedésüket.

A program teljes idején a résztvevők pszicho-szociális gondozásban részesülnek, hiszen a munkanélküliség, különösen a tartós munkanélküliség az egyén családjára és környezetére is hatással van. A rendszerváltás óta lassan felnő egy olyan generáció, akik közül sokan már a tartós munkanélküliségbe születtek bele. Ezért olyan integrált megközelítések kidolgozása szükséges a munkanélküliség kezelésében, amely figyelembe veszi, hogy ez az állapot a család egészére kihat és olyan megoldásokat keres, amely a szülő munkaerő-piaci integrációjának segítése mellett a

család többi tagját is, több irányból segíti.

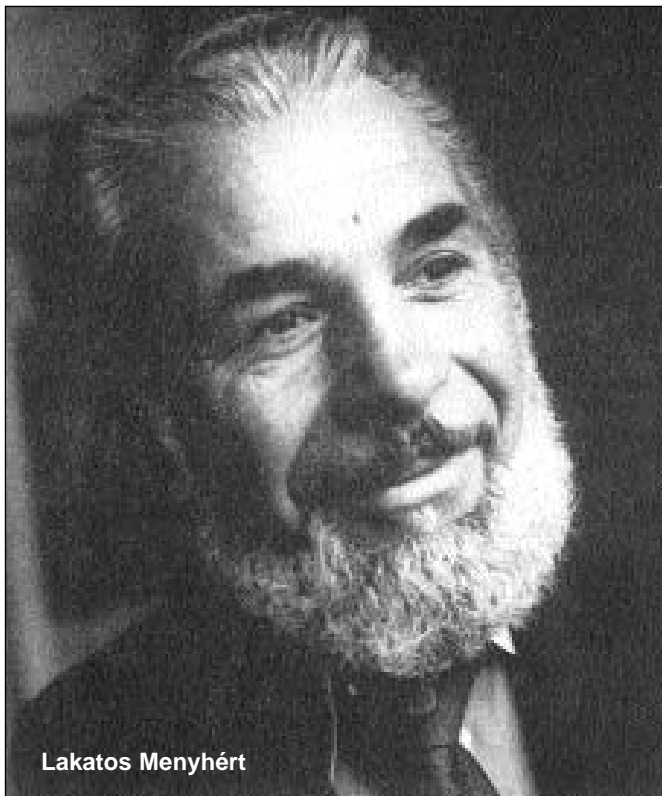
Mit nyújt a program a projekt résztvevőknek?

- 13 hónapon keresztül biztos jövedelmet, 3500 forint értékű étkezési utalványt, útiköltség térítést, munkaruhát, felelősségbiztosítást.
- A projekt idejére a projekt résztvevők és családtagjai részére pszicho-szociális támogatást, mely magába foglalja a munkaerő-piaci, mentálhigiénés, életmód, stb. tanácsadást. Szükség esetén gyermekfelügyeletet is biztosítanak, valamint ingyenes jogi szolgáltatást.
- A képzési és foglalkoztatási szakasz után munkába helyezik a projekt résztvevőket, majd folyamatosan nyomon követik foglalkoztatásukat.
- OKJ-s szakmai végzettséget.

A programot az Európai Szociális Alap és a Magyar Állam támogatja.

A narancsszínű nap birodalma

„Áhítattal hallgattuk az öreg Khandit, egy percig se kételkedett senki a történetek valóságában. Hittük, mert nekünk csak annyit nyújtott az élet, hogy szűkösen elfértünk egymás mellett. Át kellett menekülnünk egy másik világba, ahol óriások éltek, bűbajos öregasszonyok nyargalták a seprűt, és jó vagy rossz szellemek döntöttek a sorsunk felett. Hittük, hogy ez a világ létezik, képzeletben ott futkostunk a narancsszínű nap birodalmában, ahol eleven karddal, amit a bőrünk alól húztunk elő, szembeszálltunk a sárkánnyal is. Alig vártuk az estét. Beleríngattuk magunkat rejtelmes világába, megszűntünk létezni, vágyaink zavartalanul követték a mesék csodás tájait.”

Lakatos Menyhért

(Részlet Lakatos Menyhért *Füstös képek című regényéből*)

– Erőszakgyerek volt az apám. A méltóságos úr a Mámít felcsinálta. **Boncza Miklósnak** hívták a méltóságos urat, ő volt **Boncza Bertának, Ady Csinszkájának** az édesapja. Hallani se akart sem akkor, sem később a fiáról, a szerteszt szóródott unokáiról meg semmit sem tudott. Sok ilyen erőszak – vagy hát, erőszak? élni kellett! – történt meg a mi asszonyainkkal. Nemegyszer le kellett feküdniük a gazdával, vagy a fiával, vagy a rokonával, hogy cserébe kapjanak tőlük valamit, mert mindet sok-sok éhes száj várta odahaza. Szőke, barna, vörös gyerekek szaladgáltak

a sok fekete között – ha kérdezték, hát hogy van ez? Jaj, hát rácsodálkoztam egy szőke – vagy barna, vagy vörös – férfira. Vagy: meg-erőszakoltak, a fene egye meg, mit csinálhattam volna?

Elhitték ezt az asszony-nak, miért is ne hitték volna el? A babonák világa volt ez. Egyszer egy kecske, amelyik a tetőn mászkált, halálra rémítette a cigányokat – a megboldogult Hermina néni hazajáró szellemét látták benne: nem nyugodhat békén a sírjában, mivelhogy megölte magát. És Ferenc Józsefhez írtak meg ákombákom betűkkel egy alázatos kérvényt. Az ezerkilencszázharmincas évek közepén!

Boncza méltóságos úr

nem íratta a nevére a fiát, engem mégis mindenki kis Boncának nevezett. Régebben ugyanis a cigányoknak nem volt vezetéknevük, csak úgy elnevezték őket, a tulajdonságuk meg a külsejük szerint. 1903-ban aztán be-citáltak minden cigányt az előljáróságra, téged így hívnak ezentúl, téged úgy, te pedig amolyan néven leszel bejegyezve. Rábólintottak, de odahaza mindenkit a megszokott nevéen hívtak azután is. Engem – kis Boncának. A nagyapámról.

Méltóságos nagyapa vagy sem – én is putriban éltem, mint a többiek. Ott kezdődött az életem, az erdő közepén, a nyomorúságos, de mégis különös, varázslatos „cigány Párizs”-ban, mert – ki tudja már az okát? – min-

denki így hívta ezt a telepet. Magunk eszkábálta rozszant házikók, vályogból, sárból összetapasztva, úgy-ahogy felrakott nádtetővel, benne egyetlen szűkös helyiség: nyolc-tíz, vagy ennél is több felnőtt, gyerek lakott ott, összezsúfolva.

A fekhelyek vályogból készültek vagy napraforgószárból hányódtak össze, a falon egy-egy ütött-kopott fazék vagy lábos árválkodott. Azt már tehetős számba vették, aki sikerített magának valami ládafélet, abba aztán belerakhatta az egy szem tartalék ruhát, már akinek volt még egy a rajta levőn kívül. De bizony, a legtöbb családban nem is volt semmiféle tartalék. Egész vagyónukat a testünkön hordtuk, a lábunkra már nem is jutott belőle. Nem emlékszem olyasmire – már kicsi gyermekoromból –, hogy valamiféle láb- belire szert tehattünk volna.

Mosni? Fűrödni? De hol? Miben? Megnyálaztuk a kezünket, azzal lemostuk az arcunkat. Ez volt a tisztálkodás. Aki nagyon akarta, az azért megtalálhatta a módját, hogy ne engedje ki mosdatlanul a házból a gyereket – de hát, nemigen emlékszem ilyen asszonyra a cigányok táborában. Kivéve az anyámat. Ő nagyon akarta. Szert tett lavórra is, teknőre is. A teknőben hófehérre mosta az ingemet, a lavórban meg jól megcsutakolt.

Ahányan voltunk, mind alig vártuk az estét, amikor majd körbeüljük Khandi nagybátyámat, és ő mesél, mesél. Abba se hagyta négy-

öt óránál hamarabb. A meséit nem írhatta le, mivel se írni, se olvasni nem tudott – akár az apám –, de hiszen éppen az volt a csodálatos ezekben a mesékben, hogy a pillanat szülte őket. Soha nem gondolta ki előre, mit fog mondani, de se ő nem akadt meg a folytatásban, se a hallgatók nem pilledtek el az álmoságtól. A végtelenségig oda tudtunk figyelni a Khandi nagybátyámra. Átléphetővé tett ő minden meséjét. Hús-vér emberek voltak a hősei, mégis a fantáziájából ugrottak elő. Ez a legnagyobb örökség, amit az öreg Khandi énám hagyott.

Anyám meg azt az erős akarát hagyta örökségül, hogy kiemelkedni! Kiemelkedni! Én ez ellen sokáig kapálóztam. Nem akartam feladni azt a mérhetetlen szabadságot, amit a cigány Párizsban élveztünk mint gyerekek. Emellett azért jó tanuló voltam. Ha az elemi iskolába ellátogatott a tanfelügyelő, a tanító mindig énvelem büszkélkedett. – Na, halljuk csak a kis négust! Nem a szorgalmamnak köszönhettem ezt, hanem annak, hogy valahogy, minden megmaradt a fejemben, és ott is maradt. Adottság. De nem örültem neki. Hogyha jól tanulok, még majd valóra válik az anyám álma-vágya, hogy gimnáziumba küldjön. Na, Isten őrizz ettől! – akkor még ezt gondoltam. De hát, hogyan is kerülhettem volna oda? A putriból? Onnan nem volt kijárási. De ismertem anyámat. Senki-semmi nem tántoríthatta el attól, amit egyszer a fejébe vett. Igaz, hogy most hihetetlen ez – de majd csak történik valami. Ezt hitte, erős hittel az anyám.

És mit tesz Isten, csakugyan történt valami. Még-hozzá egy szerencsétlenség. Ami akár a halálomat is okozhatta volna, tíz évesen. A vérszói vadásztársaság mulatságán – ahová bohóc-nak hívták el a cigánygyerekeket, jókat röhögve rajtuk

– a holtrészeg gimnáziumi igazgató utánam lőtt. Megsebesültem. Az igazgató ijedtében eljött hozzánk: ha leteszünk arról, hogy peres útra vigyük ezt a dolgot, kieszközli, hogy felvesznek engem a gimnáziumba – tandíjmentesen. Ezt az ajánlatot tette.

Hát az anyám... éppen-hogycsak meg nem csókolta az igazgató úr kezét. S rá is ütötték a pecsétet a megalapodásra. Én meg csak álltam ott, és majdnem sírtam. Én? Idegen emberek közé? Megint iskolapadban? Pedig alig vártam már, hogy kikészülhassak belőle. A gimnázium úgy kellett nekem, mint hátamra a púp – hát még, hogy ott az első időben ki is gúnyoltak mint cigány fiút. Össze is pakoltam egyszer a tanszereket, hogy mindet kidobom: nem megyek többé iskolába. Akkor történt az a beszélgetés anyámmal, ami eldöntötte a sorsomat.

– A cigányoknak – valahogy így beszélt hozzám az anyám – benned van minden reményük. Hát... hogyha te tanult ember leszel, mindenki láthatja: egy cigány is kiemelkedhet, boldogulhat. Ha csalódnak benned – nem vesz többé senki semmibe. Ezt akarod? Nem, ezt nem akartam, így hát másnap mégiscsak elmentem az iskolába. Anyám nem engedte meg, hogy akár egyszer is otthon maradjak. Pedig nagyon megszenvedte, megéhezte a család az én iskoláztatásomat – iskolaszerek, egyebek –, máig se tudom, honnan teremtette elő erre anyám a pénzt. No meg hát, nekem úgy kellett az iskolába járnom, hogy a báró úr vagy a nagygazdák fia előtt se kelljen szégyenkezniem a ruházatom miatt. Úgy is jártam, de hiába: így is csak azt lesték az iskolatársaim, mibe kössenek bele, mivel fejezék ki, hogy én nem vagyok idevaló.

A megaláztatást a cigányok nagyon is jól ismerték

– de mert soha sem volt más-ként, hát beletörődtek, hogy így volt, így van, ez a sorsunk. Ám aki megismert egy másik világot, és kezd megkülönböztetést tenni a kettő között, annak kegyetlenül fáj, ha megalázzák. Ilyen személy a cigány Párizsban csak egy volt, mégpedig én. Én éreztem. Én meghallottam. Az ember aztán sokféleképpen válaszolhat erre. Én is átmentem a különböző fokokon. Először, mint amikor valakinek ökölrel az arcába vágunk. Égett az arcom, legszívesebben a föld alá süllyedtem volna, és egy szó se jutott az eszembe, amivel visszaválaszoljak. Aztán arra jutottam, hogy megmutatom. Csakazértis. Sose felejttem el a tanárom meghökkent arcát, amikor az addig hallgatag, sose jelentkező félszeg cigánygyerek valóságos kiselőadást tartott a matematikaanyagból, úgy elemezve azt, ahogy talán a tanár se tudta volna. Úgyhogy beékelődtem már abba a világba is. Nem úgy voltam, hogy vagy idetartozom, vagy oda, hanem ide is, meg oda is. Két merőben különböző, egymástól idegen, sőt, egymással ellenséges világban éltem nap mint nap. Ha hazamentem, el kellett felejtenem az iskolait, ha iskolába mentem, még csak gondolni se lehetett az otthonira. Kettős életet éltem, ami különösebb megrázkódtatás nélkül sikerült, amíg csak – másokkal együtt – ki nem dobtak a gimnáziumból. 1944-ben történt.

Nem sokkal később összegyűjtötték mind a cigányokat: sorakoztatok, megyünk Németországba! Németországba? Hű, de jó lesz! Mi másra vinnének oda, mint munkára. Ha pedig munkára, akkor jóllakatnak, hogy legyen erőnk. Jóllakni! Messzi útra kelni! Embermód élni! Hát az csak jó lehet. Mindig is nagy nyomorúság volt a cigány Párizsban, de az semmi volt az 1944 alattihoz. Nem elég,

hogy koplaltunk, és az éhség, a járványok sorra lekaszálták a cigányokat – még csendőrből is többet kaptunk, mint azelőtt. És nemcsak hogy többen voltak, hanem gonoszabbak is. Ütötték-verték a cigányokat, látszott, hogy teljes szabadságot kaptak ebben a dologban. Hát, ennél már nem lehet rosszabb, ennél csak jobb lehet. Aztán – de minek beszéljek erről? Mindenki tudja, mik történtek a táborokban. Ami a zsidókkal, az a cigányokkal is. Csak mi jobban kibírtuk – már aki –, mert az a kutya élet, amit addig éltünk, igen megedezett bármiféle dologhoz. Ahhoz azért nem, hogy kísérleti állatok legyünk Birkenauban. Az ember olcsóbb volt ott, mint a fehér egér. Én is ilyen kísérleti állat voltam. Betettek egy nagy kádba, leszíjaztak, és lehűtötték a testemet 22–23 fokra. Aztán két nő közé fektettek meztelenül, kikísérletezve, hogy át tudják-e adni nekem a testük melegét. Aki kibírta, kibírta. Aki nem bírta ki, megfagyott. Én kibírtam. Itt vagyok. Olyan nagy volt bennem az élni akarás. A két nővérem nem bírta ki. Szegények.

Aztán hazajöttünk. Már aki hazajött. Nekem szerencsém volt. Én hazajöttem. Otthon addigra megindult az élet, feltaláltuk magunkat. Hamar megtanultunk oroszul, minket nem bántottak, aztán átjártunk Nagyváradra, csencseltünk, feketéztünk – volt, amikor tíz disznót is levágtunk egyszerre. Elboldogultunk valahogyan. Én aztán beiratkoztam az Arany János Gimnáziumba. Elvégeztem két osztályt, utána a műszaki egyetemen tanultam tovább. Két dolog volt, amit mindig is szerettem. A matematikát, meg az írást. A példatárból minden egyenletet megoldottam – és minden szerelmes levelem elérte a célját. Verseket is írogattam, de ezeket nem mutattam meg senkinek. Aztán...

Egy kis házat akartam építeni a családomnak, de akkoriban nem lehetett téglát szerezni. Egyszer csak az egyik rokonomnak jó ötlete támadt: mi lenne, ha vályogot vetnénk, és abból építenénk meg a házat? Tényleg. Miért is ne? Valamikor nem kalászkok szedegetéséből éltünk, eltartott minket a vályogvetés. De ma már mindenütt csak téglaházakat építenek, így szép lassan elhalt ez a foglalkozás. – Nem felejtí el az ember azt, amit már tudott – fejtegette az elgondolást a rokonom. – Összeáll a család, és megcsináljuk. Így kezdődött. Amikor már téglát égettünk, és a téglát el is adtuk, és volt szárrító szín is, amikor mind több és több gépet vásároltunk, és téglagyár lett, és futószalag a téglaszállításához, amikor minden hónapban rendes fizetést vihettek haza, kétszer-háromszor annyit, mint amennyit máshol kerestek a cigányok, akkor állt meg az ember, és csodálkozott. Mert nemcsak arról volt szó, hogy 150 cigányembert foglalkoztató téglagyár épült a semmiből, és ez a gyár az ott dolgozóké volt mindenestől: tulajdonosok lettek. Hanem olyasvalamiről, ami már messzebbre mutatott a téglagyárnál: arról, hogy nem valami őserediti átok üli meg a népet. Csak egy lökés kell, jó ötletek, jó adag teremtő készség, egy ember, aki erre teszi fel az életét, és – ha a szerencse is mellénk szegődik – megtörténhet bizony a csoda.

Valami végleg eldőlt bennem akkor. Egyszer és mindenkorra beálltam közéjük. De nem volt elég, hogy aki akart, az dolgozhatott. Másról is szó volt. A legfontosabbról. Hogy hogyan éljenek az emberek odahaza már ezután. A máshogyan élés bizony elképzelhetetlen volt egy putriban. Azon a hat négyzetméteren, ahol ember-telenül összezsúfolva éltek a családok, hogyan várhattunk volna el rendet, tisztaságot, felelős gondoskodást a hol-

napról? Ezért hát elhatároztuk, hogy építkezünk. Három ház már fel is épült, fürdőszobások. Lett a téglagyárnál egy melegező is, ott tanulták az ábécét az analfabéta fiatal emberek. Sokuknak meg is van erről az iskolai bizonyítványa. A gyár mellett körülkerítettünk egy részt – ott volt a cigány óvoda. Ilyen nem létezett sehol az országban. Volt cigány iskolai osztály is, ahol a tanulás mellett a tisztaságra is rászoktatták az asszonyokat. Minden héten megfürdette valaki azokat a gyerekeket, akik pizkosan jöttek iskolába, kimosták a ruháikat, aki lusta asszony volt, az mind elszégyellte magát, más csutakolja le, tetvetlenítse a gyereket? Majd én magam!

Négy évig működött a téglagyár. Akkor a tsz – akinek a területre tulajdonjoga volt – rátette a kezét. Felmondta a bérletet: csak akkor maradhattunk volna meg, ha belépünk a térszbe. És vége lett. Elvették tőlünk. Amíg tapostuk a téglát, senkinek nem voltunk az útjában. Amikor elkezdtünk gyárszerűen dolgozni, téglagyári gépeket, síneket vettünk – jobbára az én pénzemen, mert az államtól egy fillért se kaptunk –, megirigyelték, hogy mire jutottunk. Majd lefölozlik a hasznot ők maguk! De nem fölozhatték le ők sem, mivel a cigányok nem maradtak ott. Rendszeres fizetés helyett most már munkaegység járt volna: de azt csak év végén osztották. Miből éljenek meg addig? Sorra elmentek az emberek, ingázók lettek – akkor már a városokban lehetett munkát találni –, vitték magukkal a 14 éves gyerekeiket, hogy azok is megkóstolják azt az életet: egész héten távol a családtól. A téglagyár elnéptelenedett, mert a parasztemberek nem akartak ott dolgozni. Idegen volt őnekik ez a fajta munka. A gépeket ócskavasba adták el, a síneket felszedték, a téglákat eldobálták, az épületeket szétbordták, csak a hült helye

maradt meg annak a gyárnak, ahol pedig 300 ember dolgozhatott volna azután is. Hogyha hagyják.

A magánéletem is tönkrement ezen a játékon. Mindig vitatkoztunk, mért ölöm én a pénzemet abba a gyárba, sose tudtunk megegyezni, a végén elváltunk. Feljöttem Budapestre, utánam jöttek a gyerekeim is. Soha többé nem mentem vissza. A harmadik, a legnagyobb fordulat csak később következett be az életemben. A Tudományos Akadémián dolgoztam akkor, felméréseket készítettem, tanulmányokat írtam cigány témában, de ez borzasztóan száraz munka volt. Van-e télükabátja? Mit evett ma? Mindig ugyanaz, ugyanúgy. Volt bennem egy jó adag feszültség emiatt, és hogy ezt egy kicsit levezessem, elkezdtem novellákat írogatni. Meg meséket. Kékszakkal farkas. Öreg fazék titka. Hosszú éjszakák meséi. Ilyeneket.

Egyszer egy, a cigánysággal foglalkozó nemzetközi konferenciára hívtak meg Franciaországba. Hazamentem – Pasaréten laktam akkor albérletben –, és otthon levél várt az Új Írástól. Megnyertem a novellapályázat első díját – ezt olvastam elképedve. A díjat is elküldték, hatezer forintot. A pénz sose jöhetett volna jobbkor – 2200 forint volt a fizetésem az Akadémián, két gyerekről kellett gondoskodnom ennyiből. De – sejtelmem se volt róla, hogy miről van szó. Miféle novellapályázat? Sok novellát írtam, de csak az íróasztalom fiókjának. Hogyan van ez?

A lányom elárulta, hogy amikor eljöttek hozzá a barátnői, kivallatták az íróasztalom. Megtalálták a novellákat, felolvasták egymásnak, aztán azt, amelyik a legjobban tetszett, elküldték a pályázatra. Biztak benne, hogy nyertes lesz az írásom, szurkoltak nekem, és igazuk lett. Utána sorra kaptam a leveleket. Újságoktól, folyóiratoktól. Küldjek nekik is

novellát! El is küldtem vagy harmincat, mindet leközltek. De még akkor is maradt a fiókomban tartalék. Egyszer kaptam egy levelet a Szépirodalmi Kiadó igazgatójától. Arra kért, hogy ekkor és ekkor menjek be hozzá. Bementem, leültetett, és legnagyobb meglepetésemre megkérdezte, nem volna-e kedvem most már egy nagyobb lélegzetű regény megírására. Őszintén mondom, hogy nem volt hozzá kedvem. Más egy novella, és megint más egy regény. Erre én nem lennék képes.

Elmentem a barátaimhoz, az ismerőseimhez. Mind egyik azt mondta, hogy üljek neki! Írjam meg! A gyerekeim is nagyon bíztattak: menni fog, apu! Jó, hát legyen. Aztán hónapokon át nem is gondoltam rá, hogy mire vállalkoztam – de amikor a kiadó elküldte a fizetésemet – hű, hát most már tenni kell valamit! Ne kiültem. Megírtam. Három hónap alatt. Tele voltam félelemmel. Jó lesz-e? Mit szólnak hozzá? Egy kis igazítás, és a lányom barátnőjének az anyukája legépelte az első könyvem. Füstös képek. Ezt a címet adtam a regénynek. Szétkapkodták, nagy sikere volt: százezer példányban kelt el a négy kiadás. És utána: novellák, újabb regény, mesék. Felsorolni sem tudnám így hirtelenében. Író lettem. De minden könyvemben, novellámban azokat az élményeket vettem papírra, amiket magam átéltem. S Khandi nagybátyám csodás meséi voltak az ihletői ennek.

Részlet

Juhász Júlia:
Találkoztam boldoguló
cigányokkal is
című kötetéből.
(1999)

A kötet megrendelhető
az alábbi címen:
TANINFO Bt
Budapest
Silvanus sétány 33.
1031

Ha nem figyelek eléggé, még mindig eltévedek a lakótelepen. Volt már olyan nem egyszer, hogy máshoz csengettem be, mint ahová igyekeztem. Egyformák a házak. Túl egyformák. És a falakon belüli magány és küszködés is túl egyforma. De olyan még soha nem történt velem, hogy ne örültek volna nekem az idegenek, akikre rányitottam véletlenül az ajtót. A panelban élőknek szíve van. Sokkal érzékenyebbek mások bajára, mint a többi ember. Ezt a saját bőrömmön tapasztaltam.

Magyarországon a 60-as években nőttek ki a földből szinte egyik napról a másikra a panelházak. A lakótelepek születésénél több ezer cigány építőipari segédmunkás bábáskodott, dolgozott kőkeményen és boldogan tették, hiszen alig is volt más lehetőségük, hogy eltartsák a vidéken hagyott családtagjaikat. Ma Magyarországon az emberek egyötöde él panellakásokban, ez majdnem 800 ezer otthont jelent. Naponta hangzik el a médiában, hogy a panelházak felújítása az egész társadalom érdeke, és hogy a késlekedés krízishez vezethet.

Nem rég olvastam egy panelházakról szóló tanulmányt,

„...olyan semmi a sok küszködés

amiben *Tomsics Iván* szociológus, a Városkutatás Kft. igazgatója, mint a téma szakértője azt nyilatkozta, hogy „cáfolom, hogy válságos lenne a mai panelhelyzet. Az adatok azt mutatják, hogy a paneles lakótelepeken magasabb az értelmiségiek aránya, mint az országos átlag. A panelépületek pedig semmi esetben sem mondhatók a lakásállomány aljának.” Na, ez megnyugtató gondoltam, mielőtt becsengettem volna *Dr. Erdei Andrásné*hez, Mária nénihez, aki egy budai lakótelep ötödik emeletén él. Kínai, lila színű melegítőben nyit ajtót, mosolyogva. „Most értem haza napi sétából, úgy megfutott ez a kis dög, hogy alig álok a lábamon” – mondja és magához öleli a selyemkupa-cot, amiről első látásra el sem tudom dönteni, hogy macskae, vagy kutya. De aztán ugatni kezd veszettül Borzaska, és vége a titkának: kutya. Új szerzemény, eddig még nem találkoztam vele, pedig kéthetente idejárom römizni szeretetből. Mária néni azt mondja növelem a boldogsághormonját ha meglát. Hát, ezen ne múljon: járok. Édességet úgy sem ehetsz, súlyos cukorbeteg. Kár, mert a csokitól boldog lesz az ember. Én meg nem tudok gyakrabban jönni...

* * *

– *Hogy lett magából doktorné Mária néni?*

– Anyám tudógyulladásból...

– *Hm...*

– Szeged mellett a faluban ahol éltünk, Bandi volt a körzeti orvos. Kihívtuk édesanyámhoz 1966. tavaszán. Őt kórházba utalta, engem meg neki utalt ki a sors, mert hogy első látásra egymásba szeretünk. Így történt.

– *Mit szóltak hozzá a cigányok, de főleg a szülei, hogy magyar orvos felesége lett a lányuk?*

– El sem akarták hinni! Azt hitték, hogy csak arra kellek neki...

– *Mire?*

– Hogy a macája legyen! Apám azt jósolta, hogy eldob, ha rám un, ne adjam oda magam neki könnyen.

– *És nem adta?*

– Dehogyan nem! Hiszen szerettem. Húsz évvel volt idősebb nálam, de mit bántam én! Nem számított semmi. Még az sem, hogy magyar, az sem, hogy orvos. Én meg szép voltam...

– *Mária néni most is nagyon szép.*

– Anyám volt az igazi szépség. Olyan volt ő, mint egy filmszínésznő, pedig rongyokban járt. Keserves, nehéz élete volt. Apám mindig féltékenykedett, mert Pestre járt dolgozni építkezésre, mert ott többet fizettek, mint Szegeden. Alig láttuk, csak hétfvégén. Metrót építettek és lakótelepeket, hidakat. Sok cigány ment Pestre dolgozni. Az asszonyok egymást őrizték, hol jól, hol rosszul... Voltak ordítózasok, meg ecetes rongyos borogatások, ha megjöttek a férfiak... De nem csak nálunk. Pedig apám nagyon jófejű ember volt! Ha tanulhatott volna, akkor biztosan mérnök is lehetett volna, hiszen állandóan tervezett. Hol motort, hol repülőt. Mindig valami újításon járt az agya. És ha elromlott valami, akkor mindig hozzá futottak, hogy szerelje meg, és ő megszerelte, pedig írni-olvasni is alig tudott. A szegénységtől benne maradt az a mérnök, aki lehetett volna. Anyám családja más volt. Ott a muzsika volt a minden. Nagypám *Herge Máttyás* éttermi muzsikuss

volt, de kétszer ha láttam életemben! Kitagadta anyámat, mert apámat választotta. Akkoriban az ilyen dolgok még sokat számítottak. Muzsikuss, csak muzsikussal házasodott. Úgy tudom, ma már nem tartják ezt be olyan szigorúan. És ez nem is baj. A szerelem nem tudja, hogy kibe üt bele. A nővérem fodrász lett. Ez is nagy szó volt akkoriban! Nem voltunk mi egy átlagos család látható. Én a férjem mellett, az ő unszolására végeztem el már itt Pesten az ápolónőképzőt, pedig én nem is akartam tanulni, mint a nővérem. Csak férjhez akartam menni és gyerekeket akartam szülni, mint az anyám. De gyerekeim az nem lett. Az ápolónőképzőt meg olyan könnyedén végeztem el, hogy nem is értettem miért félttem annyira neki indulni. Azt hiszem persze, hogy nem is a tanulástól tartottam, hanem a magyaroktól, hogy kinéznek maguk közül.

– *És kinézték?*

– Az első évben bizony ki! Nagyon megszenvedtem, hogy embernek tartsanak, de nem hagytam magam. Mindenben én voltam az első, mert első akartam lenni, és így békén hagytak. De tudom, hogy sok cigány ugyan így védekezik, mert máshogy nem tud.

– *Hogyan élt egy orvos és egy ápolónő a Kádár rendszer alatt?*

– Nehezen. Bajok akkor is voltak, főleg a hálapénz körül, az alacsony fizetések körül... Hálapénz létezett, hiába mondta ki a törvény, hogy az orvosi ellátás ingyenes. Soha nem volt az! Bandi szégyenkezve, de azért ő is elfogadta a hálapénzt és volt, hogy hó végén ez mentett meg bennünket. Nem keresett ám annyit, mint hiszik az emberek egy

orvosról! Jól emlékszem, ha csak az 1974-es évet veszem, akkor Bandi fizetése pontosan 2900 forint volt, míg én 1250 forintot kerestem nővérként úgy, hogy az írnoki munkát is elláttam. Bandi éjszakai ügyeletet is vállalt, óránként 20 forintot fizettek érte. Ma már nevetséges összegek ezek, még akkor is, ha egy kiló kenyér 3,60-ba került. Ennyiből kellett megélni. Persze mindenki jól tudta, hogy a párt-emberek akár 6–7 ezer forintot is bezsebelnek, de hát az egy ilyen világ volt, mi meg kussoltunk. De hogy mertünk volna belekeveredni a politikába! Az egészségügy Magduskám mindig problémás terület volt. Nem is tudom miért nem lehet tisztességesen megoldani az egészségügyisek helyzetét. Tudod mit mondott a minap a boltos? Hogy az egészségügyisek jobb oldaliak, ezért nem foglalkozik velük a

kormány. A vasmunkások meg bal oldaliak.

– *Alig vannak, vagy már nincsenek is vasmunkások Mária néni.*

– Elég baj ez! Hát hova lettek a munkások? Csepelen nagy élet volt... Nem jó világ ez, ahol akkora a szegénység, mint régen. Én a nyugdíjamból alig tudom fenntartani ezt a lakást. 41 évet ledolgoztam, de nincs látszatja. Ezzel a lakással is annyi baj van. Hideg, huzatos és hiába irtják havonta, tele van csótánnal. Minden elromlik. Csöpög a radiátor, a vízcsap, csattog a lift ha használják, csak úgy remeg a ház bele. De hát engem már innen fognak a temetőbe vinni.

– *Visszajár néha a falujába?*

– Nem járok vissza. Nincs ott nekem már senkim. Amikor Pestre jöttünk 1967-ben, magammal hoztam az egész családot. El se tudtam volna

válni az édesanyámtól. 30 évig laktunk a Népköztársaság útján egy négy szobás gyönyörű lakásban, ami persze szolgálati lakás volt. Anyám sokáig el se akarta hinni, hogy olyan szép lakásban élhet, és nem zavarhatja ki senki.

– *Visszasírja a régi időket?*

– Sírja a fene! A fiatalságomat sírom vissza, azt, hogy boldog voltam, együtt volt a család, most meg egyedül vagyok. Régen is szenvedtek az emberek Magduska, meg most is szenvednek és ez mindig így lesz.

– *Miért lesz így?*

– Mert önzők az emberek...

– *Mivel tölti a napjait?*

– Az emlékeimmal, a gyógyszereimmal... És kijárok a temetőbe is, meg olvasok, tévét nézek, sétálok Borzuskával, kétnaponta főzök magamnak valamit és várom a postást, meg téged, és a halált... Ez a panellakás

az egyetlen vagyonom. Ennyiért dolgoztam egy életen át. Van, hogy sírni tudok ezen, hiszen olyan semmi a sok küszködés ára, és nem láttam a világból semmit. Külföldre soha nem jutottam el, pedig nagyon szerettem volna világot látni. A tengert, az Alpokat és Athént... De még Sopronba se jutottam el. A kisfiad jól mondta múltkor, hogy az élet mozgás, és a cigányok azért jöttek el Pestig Indiából, hogy jól éljenek. Nagyot neveltünk rajta, pedig van ebben valami, csak a jó élet az nem sikerült nekünk cigányoknak. Pedig hát látod, dolgoztam látástól vakulásig, és más is dolgozott, de repülőjegyre csak a kiváltságosoknak jutott... De jól van, ne dolgozz már annyit, kártyázzunk! Ez még örömet szerez, kapsold le azt a masinát...

Szécsi Magda

IRODALOM

Farkas Oszkár:

Álmok fekete-fehérben

1.

Tört ágak a villámfényben
Viszolygásod kijelöl, megvon:
Félek.
Nyitvahagyta az ajtót.

2.

Csak szurdok arcom lett egyre mélyebb,
A vízmosások egyre tisztábbak.
Vetett ágyam szegletében
Guggol a suhanc halál.

3.

Megnevezlek – mondtam a hársnak.
Ezen túl hozzám tartozol:
holtomiglan-holtodiglan.

Furcsa tavasz

Ülteti ez a tavasz virágaimat, fáimat
gyökérrel felfelé.
Pántolt hajam már körbe fonják: csillagzó mezők.
Csontig soványult madár!
Kötöztem magam az éjszaka fénykígyóihoz.

Osztatlan közös portán, közös ég alatt,
– valahogy így képzeltem, – fákkal, madarakkal
súlytalanul a találkozások keresztjében.

Ahogy a hegyek

Éva nővéremnek

Lót-fut: ez az élete. Gürcöl, güzüil. Ócskás, fillérező.
Mi még?...
Egyszer megállt egy pillanatra, hogy a rászakadt
 eget megtartsa a nyitott sír fölött.

A nagy folyók hangtalan zokognak,
Ahogy a hegyek, ahogy a tenger.
Szél mozdul, hátad fejfának vetve:
visszahelyezted az időt délkörébe.

Ringató

Tedd a párnára a fejed
holnapi hajsza nem zavar,
súlytalanabb már nem lehet.

Nem csal, nem csalsz meg senkit,
morzsányi léted, - ha lenne még, -
elejted azt is.

Tedd a párnára a fejed,
aludj te vén bolond!
Még alszol, álmodra ráborul a menny.

**A MAGYARORSZÁGI NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEKÉRT
KÖZALAPÍTVÁNY
2005. ÉVRE KIÍRT AKTUÁLIS PÁLYÁZATAI**

KÖZÉLETI SZAKEMBEREK KÉPZÉSE

A maximálisan igényelhető/nyújtható támogatás
300 000 Ft

Beküldési határidő:
2005. szeptember 1.

Döntés: 2005. szeptember vége

***KÖZGYŰJTEMÉNY ANYANYELVŰ
ÁLLOMÁNYÁNAK GYARAPÍTÁSA***

A maximálisan igényelhető/nyújtható támogatás
300 000 Ft

Beküldési határidő:
2005. szeptember 1.

Döntés: 2005. szeptember vége

FIGYELEM!

Az adatlapot és a kitöltéséhez szükséges 6 oldalas útmutatót (amely részletesen tartalmazza a pályázat benyújtásához szükséges tudnivalókat és a csatolandó dokumentumokat) a pályázó

postai úton kérheti. Ebben az esetben C5-ös (közepes méretű), a pályázó nevére megcímezett, felbélyegzett válaszborítékot kérünk.

Levélcímünk:
MNEK Közalapítvány, 1387 Budapest 62, Pf. 25

Az adatlap és az útmutató lehívható az alábbi Internet-címen is:

<http://web.axelero.hu/mnekk>

A pályázatot a 4 oldalból álló adatlapon, a csatolandó dokumentumokkal együtt ajánlott küldeményként

EGY eredeti példányban kell benyújtani a következő levélcímre:

MNEK Közalapítvány,
1387 Budapest 62, Pf. 25.

Tel./fax: 06-1/321-3352, 06-1/321-7360,
06-1/321-7364, 06-1/321-7370

Faxon, e-mail-en nem küldünk
és nem fogadunk pályázati anyagot!

A beküldési határidő után postára adott pályázatokat a kuratórium nem bírálja el.

Az pályázata roma fiataloknak!

Várják minden magát romának valló, érettségivel rendelkező fiatal jelentkezését, aki pályáját a televíziós műsorvezetés területén, az RTL Klub képernyőjén képzeli el.

Összefoglaló

AZ RTL KLUB A HÉGETŐ HONORKA ALAPÍTVÁNNYAL KÖZÖSEN PÁLYÁZATOT HIRDET
azzal a céllal, hogy csapatában és képernyőjén roma származású műsorvezetők is helyet kapjanak.

Forrás: www.rtlklub.hu

A pályázat leírása

A jelentkezők közül az RTL Klub munkatársaiból álló bizottság döntése alapján 2 fő 2005. szeptember 1-jétől 2006. augusztus 31-ig gyakorlati képzésben vehet részt társaságunknál. Erre az időszakra a Hégető Honorka Alapítvány havonta bruttó 100 000 Ft ösztöndíjat biztosít, és fedezi egy intenzív angol nyelvtanfolyam költségeit. A cél az, hogy a képzési program végén legalább a két ösztöndíjas egyikének műsorvezetői szerződést kínáljanak és ezzel biztosítsák rendszeres megjelenését az RTL Klub képernyőjén. A jelentkezők fényképes önéletrajzát **2005. június 15-ig** várják az RTL Klub 1119 Budapest, Fehérvári út 84/a címre. A jelentkezésekre feltétlenül írják rá: „Roma műsorvezetők”.

ROMA KULTURÁLIS ALAP PÁLYÁZATI HIRDET

az országban működő cigány kisebbségi önkormányzatok, vagy nemellenőrzött nyilvánítottakba vett roma kulturális és művészeti tevékenységet folytató társadalmi szervezetek, társaságok, alapítványok (továbbiakban: szervezetek), valamint roma egyéni művészek kulturális és művészeti

A pályázók köre:

- önálló jogi személyiséggel rendelkező roma kulturális szervezetek, társaságok, alapítványok, cigány kisebbségi önkormányzatok, akik a cigány kultúra, és annak értékei ápolását, megőrzését, fejlesztését, közvetítését szolgálják,
- cigány egyéni művészek.

A támogatás összege:

- helyi szintű program megvalósítása esetében legfeljebb **500.000 Ft**
- megyei vagy regionális szintű program megvalósítása esetében legfeljebb **1.500.000 Ft**
- országos vagy nemzetközi szintű program megvalósítása esetében legfeljebb **5.000.000 Ft**
- a roma kultúra közvetítése terén egyedien kiemelkedő program esetében legfeljebb **10.000.000 Ft**
- egyéni művészek esetében legfeljebb **500.000 Ft**

FELHÍVJUK A PÁLYÁZÓK FIGYELMÉT

- Minden pályázó kizárólag egy pályamunkát nyújthat be!
- Legfeljebb egy hiánypótlásra van lehetőség!
- A határidőn túl érkezett és esetleg az egy hiánypótlást követően továbbra is hiányos pályázatok érvénytelenek! A Közalapítvány azokat nem őrzi meg és nem küldi vissza!
- Nem részesülhet támogatásban az a pályázó, aki a 2003-2004. évi Roma Kulturális Alapból kapott, lejárt határidejű támogatással nem számolt el, azt nem a céljának megfelelően használta fel, illetve annak elszámolását a támogató egyéb tartalmi, formai hiányosságok miatt nem fogadta el!

Támogatás adható:

Szervezetek esetében: – kulturális, művészeti tevékenység elvégzésére,
– programok lebonyolítására, rendezvények megszervezésére,

Magánszemélyek esetében: – az alkotói tevékenységgel összefüggő programok lebonyolítására, rendezvények megszervezésére,
– a tevékenység elvégzéséhez szükséges tárgyi eszközök, alapanyagok, berendezések vagy azok felújítására.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

Szervezetek esetében:

- a szervezet eddigi kulturális tevékenységét bemutató rövid ismertetőt,
- a pályázó szervezet szakmai programját, illetve művészeti tervét,
- az igényelt támogatás felhasználásának részletes leírását és költségtervét,
- a pályázat 1. számú melléklete szerinti nyilatkozat aláírt példányát,
- a szervezet alapszabályának vagy alapító okiratának hiteles másolatát,

- 30 napnál nem régebbi, a szervezet bírósági nyilvántartásba vételét igazoló eredeti bírósági hatályos kivonatát,
- cigány kisebbségi önkormányzatok esetében az alakuló ülés jegyzőkönyvének hiteles másolatát,
- cigány kisebbségi önkormányzatok esetében a település önkormányzata jegyzőjének igazolását az érintett helyi kisebbségi önkormányzat tagjai mandátumának fennállásáról,
- a szervezet bankszámlaszám szerződésének hiteles másolatát,
- cigány kisebbségi önkormányzat esetében, amennyiben nem rendelkezik önálló bankszámlaszámmal, jegyzői igazolás az alszámlaszámról, továbbá az esetleges tartózássairól,
- 30 napnál nem régebbi aláírási címpéldány hiteles másolatát,
- A pályázat kedvező elbírálása esetén a szerződéskötés feltétele, 30 napnál nem régebbi eredeti APEH igazolás arról, hogy nincs adótartozása.

Magánszemélyek esetében:

- a pályázó eddigi kulturális tevékenységét bemutató rövid ismertetőt,
- a pályázó szakmai programját, illetve művészeti tervét,
- az igényelt támogatás felhasználásának részletes leírását és költségtervét,
- a pályázat 1. számú melléklete szerinti nyilatkozat aláírt példányát,
- a pályázó bankszámlaszám szerződésének hiteles másolatát,
- A pályázat kedvező elbírálása esetén a szerződéskötés feltétele, 30 napnál nem régebbi eredeti APEH igazolás arról, hogy nincs adótartozása.

A pályázatok benyújtási határideje:
2005. június 15.

Az elbírálás várható ideje:
2005. július-augusztus havi kuratóriumi ülés

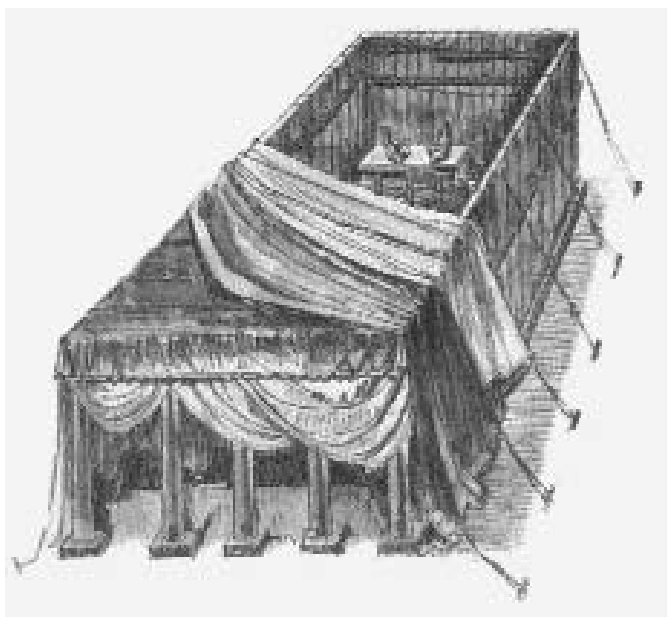
Elszámolási határidő: 2006. június 15.

Felhívjuk a nyertes pályázók figyelmét arra, hogy a pályázati támogatás kizárólag a támogatási szerződés megkötésekor még le nem járt fizetési kötelezettség teljesítésére fordítható!

A pályázati felhívás és a pályázat benyújtásához szükséges adatlap átvehető a Közalapítvány Irodájában (1091 Budapest, Üllői u. 47-49.), valamint letölthető a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány honlapján (www.macka.hu)

A pályázatot 1 példányban a szükséges mellékletekkel együtt, az alábbi címre kell beküldeni: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány 1091 Budapest, Üllői u. 47-49. (Tel: 455-9030, Fax: 455-9038)

A Tessedik Sámuel Alapítvány kiadásában jelent meg magyar és első ízben cigány (lovári) nyelven Az első képes Bibliám. A kötet a 125 legkedveltebb bibliai történetet tartalmazza *Kenneth N. Taylor* egyszerű szavaival átfoglalva. A történeteket *Richard és Frances Hook* szép rajzai illusztrálják, cigány nyelvre *Choli Daróczi József* fordította. A kiadók remélik, hogy a Képes Biblia hozzájárul ahhoz, hogy a cigány nyelvet minél több gyermek szépen megtanulja és használja, és ezáltal megtanulja a Biblia legszebb, legfontosabb történeteit is.

Ezt a szép sátrat hívják úgy, hogy szent sátor, Isten háza volt. Ide jöttek az emberek, hogy köszönetet mondjanak Istennek és imádkozzanak hozzá. Az emberek a szent sátorban imádták Istent, ez volt az ő templomuk.

Úgy néz ki a szent sátor, mint a ti templomotok?

MÓZES MÁSODIK KÖNYVE 35-36.

Kadi shukar cerha bushol kade ke Svunto cerha, le Devlesko kher sas. Kathe avnas le manusha, te najisin le Devleske thaj te rudyinpe karing leste. Le manusha ande e svunto cerha rudyinas le Devles, kadi sas lengi khangeri.

Kade mezilpe e svunto cerha sar tumari khangeri?

Exodus 35-36

Mózes hosszú úton vezeti a népet. Honnan tudja Mózes, hogy merre kell menni? Fel néz és egy

különleges felhőt figyel, amelyet Isten helyezett oda. Mózes és az emberek arra mennek, amerre Isten viszi a felhőt. Rá tudsz mutatni a felhőre?

Ki mozgatja a felhőt?

MÓZES MÁSODIK KÖNYVE 40.

Ó Mozes pe lungone dromeste ingrel le nipos. Kathar zhanel o Mozes ke karing trubul te zhan?

Opre dikhel thaj ekh shukar nuvero dikhel, so intya zhan, karing o Del ingrel le nuveros. Uhanes pe o nuvero te sikaves?

Kon mishkil le nuveros?

Exodus 40

Szécsi Magda:

Megállapítás ebéd után...

*Mikor kicsi voltam,
Beleférttem egy fa odvába,
Be az ajtón az óvodába,
Bele apu tenyerébe,
Be a kakaós csészébe...
Most meg olyan naaagy vagyok,
Hogy se magamba, se másba,
Pláne nem egy odvas fába!
Na látod, mit tett a spenót velem?*

Világgá ment...

*Világgá ment a hóember,
Virágért küldte a december.
Az utakat biciklin rója,
Tavaszig le sem száll róla...*

Fut az idő...

*Tikk-takk, tikk-takk
Fut az idő.
Árkon-bokron jön a jövő!
Tikk-takk, tikk-takk
Jön a jövő
Árkon-bokron fut az idő*

Ha fél...

*Ha fél a sötétség az éjszakától,
Fényre vágyik: a fénytől eltűnik
A semmi.
Fénynek a legjobb lenni! - gondolja,
És ezen elámul a nappal...*

Kérdés

*Hintázik a hó az ágon,
Egy szép téli délutánon.
Honnan jöttem, ki vagyok?!
Kérdi s pislog egy nagyot.*

*Kérdi s pislog egy nagyot,
Honnan jöttem, ki vagyok?!
Egy szép téli délutánon,
Hintázik a hó az ágon...*

Főzőcske

*Főztem, főztem: gőzöt főztem,
Fedő alatt alig győztem!
Kitálaltam, meg is ettük:
Aztán elpárologtunk...*

Kíváncsiskodó...

*Mikor csillag hull az égből,
Üzenet jön egy angyal tenyeréből?*

*Mikor a hold meghízik,
Az ember senkiben sem bízik?*

*Mikor a nap magasan jár,
Szerinted egy létrára áll?*

*Mikor eljön az éjszaka,
A nappalnak nincsen szava?*

*Mikor újra itt a reggel,
Köszönhetlek szép énekkel?*

Ni, csak mennyi mindent tudsz!

(Játszd el)

Hajam hosszú, mint egy füttyszó. (füttyülj)

Lábam dobog, mint a vadló. (dobogj)

Kezem csattan, mint a villám. (tapsolj)

Testem pörög, nagyon szép ám! (pörögj)

A szám gyakran mosolyog. (mosolyogj)

A fogam fehéren ragyog. (mutasd a fogad)

Ujjaimon tiszta a köröm. (mutasd a körömd)

Szememben ragyog az öröm. (nyisd nagyra a szemed)

A térdem rugalmas, nem ropog. (rugózz)

Egy lábon állni is tudok. (állj 1 lábra)

Karom széttárul: Repülj madár! (tárd ki a karod)

Bátor pilóta is lehetek akár. (billegtesd a karjaidat)

L. D. Horoszkóp

2005. június

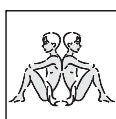
KOS (III. 21.–IV. 20.)

– Postán kap jó híreket vagy pénzt. Fortuna most igen kegyes Önhöz. Új ismerősével a kapcsolata elmélyülhet, de ne hagyja, hogy pusztán vágyai vezéreljék. Vállalja nyíltan a kapcsolatokat, mutassa be őt a barátainak. Erre jó alkalom lehet egy otthoni nagy buli, vagy egy kirándulás a hegyekben...

BIKA (IV. 21.–V. 20.)

– Sok változásra számíthat! Barátjának új oldalát ismerheti meg. Meglepően furcsa szokásai ellenére ne vonja meg tőle a szeretetét. Mondják, hogy nem a ruha teszi az embert, de ezt el ne higgye! Öltözködjön ízlésesen. Ígéreteit tartsa be, igyekezzen jó benyomást kelteni, majd meglátja hamarosan, hogy mit nyerhet ezzel...

IKREK (V. 21.–VI. 21.)

– Befektetéseit alaposan gondolja át, pénzt csak akkor adjon ki, ha biztos a sikerben. Kedves ajándékkal, esetleg kis házi állattal lephetik meg. Valaki mélyebb érzelmeket táplál Ön iránt, mint ahogy azt gondolná...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.)

– Kedvese rövid időre kiléphet az életéből, és majd sokat emlegetik ezeket a heteket a családjával. Új ember toppanhat be az életébe, de ne

számítson fergeteges szerelemre... A munkahelyén egy törtető asszony megkeserítheti az életét! Beszéljen vele nyíltan... És harcoljon!

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.)

– Valami nagyon piszkálja a csőrét, de nem meri megtudni az igazságot! Nem kellene homokba dugnia a fejét... Ha kölcsönkértek Öntől, és ha nem lép fel erélyesen, akkor aligha látja viszont a pénzét. Ráadásul rossz híreket kaphat igen furcsa módon. Ez nem az Ön hónapja, de csak Önön múlik, hogy mennyire lesz rossz, vagy rosszabb...

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.)

– Koncentráljon a sikerre! Minden mást kapcsoljon ki, magánéleti problémáit is tegye félre. Számos dolog kimegy a fejéből, szétszórt, szertelen. Ne szégyellje összeírni a teendőit, megtervezni a napjait, így nem kerül kellemetlen helyzetbe. Tartsa be a szabályokat, mert a legkisebb áthágást is észreveszik, és Ön issza meg a levét! Jobb, ha nem kísérti a sorsot! Ne engedje, hogy családjá kihasználja, visszahúzza... Ön sikerre született! Hát nem tudja?

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.)

– Társával újabban sokat vitatkoznak. Nem jellemző Önre, de most szokatlanul érzéketlen, csak az alkotás öröme boldogítja. Bizalmába fogad egy új embert napokon belül, akinek kedvessége csak álca! Legyen elővigyázatos, visszafogott...

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.)

– Döntésképtelen, és kevés ideje marad a magánéletére. Mi elől menekül? Ez a hónap legfontosabb kérdése. Tegye föl Önmagának...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.)

– Mélyponton érzi magát! Szüleivel is megbeszélheti gondjait, de idegenekkel ne ossza meg azokat! Szélsőségesen viselkedő ismerősével legyen óvatos, mert hasznot húzhat az Ön nyíltságából! A határidőket ellenőrizze, nehogy elmulasszon vagy elnézzen valamit. Kisebb összeget nyerhet, amit azonnal el is veszíthet. Inkább ne fogadjon...

BAK (XII. 22.–I. 20.)

– Túlzottan nagy figyelmet szentelhet az anyagiaknak júniusban is, így nem jut másra ideje. Fogadja el a helyzetet, hogy nem válthatja meg egy személyben a világot és képtelen megváltoztatni az embereket! Szerelme komoly beszélgetésre invitálja, de Ön elkésik, és ebből óriási patália lesz, ami egész hosszú csendet vonhat maga után. Ne bánja! A csend sokat üzenhet Önnek...

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.)

– Önre is rámosolyog a szerencse, pénz áll a házhöz, nem is kevés. Öröme határtalan, ezért nem is csoda, hogy hosszan ünnepel. Írjon tisztázó levelet rokonának, aki félreértések miatt sok mindenért Önt okolja. Mossa tisztára magát minél hamarabb, mert sajnos egyre többen gondolnak rosszat Önről! De ne alkudjon meg...

HALAK (II. 20.–III. 20.)

– Értékelje az apró örömeket és akkor kiegyensúlyozott időszak elé néz. Ne pazarolja idejét felesleges dolgokra, csak a legfontosabbakat intézze el, a lehető legegyszerűbb módon. Célra törő viselkedése eredményes lesz, majd meglátja! Ne ábrándozzon sokat a múlttól, az nem segít a jelenen. Az elmúlt idők soha nem jöhetnek vissza. Legyen jobb Önmagához!

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent alábbi kötetek szerkesztőségünk címén megrendelhetőek! (Szolnok, Pf.: 77 5001)

Szécsi Magda: *Fekete fények* 1300,- Ft

Farkas Kálmán: *Mosoly és párbeszéd* 500,- Ft

Farkas Kálmán: *Ember a viharban* 1500,- Ft

Bokszi és Tulpica: *Cigány népmesék* 1500,- Ft

ÚJ KÖTET: Farkas Kálmán: *Elsorvasztott mozgalom* 1600,- Ft

Felhívás

A Lungo Drom március-áprilisi lapszámában megjelent felhívásomat sokan félreértették, ezért a tisztánlátás érdekében szeretném közölni, hogy nem hajléktalanszállót, nem anyaotthont, nem albérletet, és nem olyan panziót szeretnék létrehozni, ahol én szolgálom ki a vendégeket.

Az én elképzelésem egy olyan ház, ahol olyan cigánynők laknak, akik saját maguknak főznek, saját magukat látják el, maguk alakítják a napi teendőiket, időbeosztásukat, mivel én egy szem látó festőmű-

vész vagyok és szükségem van a nyugalomra, a békességre, a szabadságra, a tisztaságra.

Hogy milyen házba jönnél? Mintha vendégségbe jönnél és megtetszik neked a ház, és ott szeretnél maradni, ameddig neked jó. Ennek fejében összeadjuk a pénzünket, amiből majd eltartjuk magunkat.

Tehát ha ugyanolyan egyedül élő nyugdíjas cigánynő vagy, mint én, minimum 22 ezer forinttal, ha ugyanúgy gondolkozol, mint én, hogy nem akarsz férjhez menni, mert öregségedre nem bolondultál meg, ha

nincs káros szenvedélyed, mint nekem, ha ugyanúgy nem akarsz egy kiutált családtag lenni, aki csak teher lenne, aki ugyanúgy nem bírsz fizikai munkát végezni, hogy pótolhatnád a nyugdíjadat, ha ugyanúgy nem akarsz földönfutó hajléktalan és kórházi körülmények között kiszolgáltatott lenni, ha megpróbálsz felülkerekedni saját nyomorúságodon és felemelt fejjel tisztességes körülmények között akarod megoldani helyzetedet, ha képesnek érzed magad, hogy összefogjunk és közösségben együtt éljünk, egymáson segítve, akkor jelentkezz!

Akkor is jelentkezz, ha tudsz ilyen helyről, mert akkor már indulok is. Feltételem, hogy ne gázkonvektoros fűtés legyen, mert a torok betegségem miatt nem bírom. Távol legyen a város és a falu füstjétől, zöld övezetben, mint a jelenlegi otthonom, de mégis közel egy kulturált városhoz.

Oláh Mara